

ZAVOJ

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • PROSINEC • DECEMBER • GRUDZIEN • ČÍSLO 12/1980 ROČNÍK 23 CENA 2 Z.

Šťastné vánoční svátky
štědrý večer, štědrý všen
krajanským rodinám přeje
ÚV KSČaS a redakce

Ludo
Ondrejov

Vianočné stromčeky

Jerguš a Palo poprosili pána horára o dovolenie a vybrali sa po vianočné stromčeky. Vzali sekru, píločku i pokuse chleba. Postahovali kabátu remencami, aby vietor neprefukoval, a zabrodili sa do veľkého snehu.

Na kopcoch labka pri labke vytlačená v snehu. Tu stopy ušiaka-zajaca, tam pazúrky líšky. Brúsil si tam iste celú noc.

Krovie počernasté, bez lístia, potriašalo sa vo vetre, pískal na ňom studený severák. Hraby a krpate duby šepotali suchými brnavými listami. Šípky svietili červeno, sevрkli sa mrazom. Možno si z nich aj zajest, pochutia ako med. Dobré sú aj trnky pripálené zimou. Kaliny tiež nie sú najhoršie, iba trochu horkasté...

Vyššie bol sneh hlbší, pustota mera vejsia. K stopám líšok a zajacov pribusili papršky srn a jeleňov. Vietor sa hral so snehom, kudlil a ukladal ho v tisinkách. Hra jeho bola detská a radostná.

— Odrežeme tri, — povedal Palo Stieranka. — Tretí môžeme zaniesť

Zuzke. Falošná je, lebo je ešte malicák. Ale keď narastie, bude lepšia...

Zastavili sa pri mladine. Smrečky a jedlice, husto postískané, spali v počaji. Vietor ich obchádzal, neodvážil sa zabetanúť medzi ne. V bludisku stromov, v úzkych a pritímových uličkách, Tahko zablúdi. Nenájdete cestu von a lahko umrie vysilením...

Spiace stromky nútiali hovoriť tícho.

— Odrežeme, — povedal Jerguš, — kde bude prihusto, ako pán horár kázali. Nebude škoda. Jednako stromky vyschnú, keď im je málo miesta.

Pehali sa húštinou. Sneh sa zosýpal z konárov, šudil sa na hrdlo. Bolo to nepríjemné.

Hlboko v mladine nadišli na kolibu. Stála na vyvýšenom bubne, zavíata snehom dopoly.

— Dobre bude, — povedal Palo, — zohriat sa.

Odhrabával sekrou sneh spred dverí.

Dvere koliby neboli zamknuté. Chlapci vošli, obzerali. Bolo tam všetko: lavička, prična a ohnisko. Pod la-

víckou hriba dreva, na prični staré roztrhané prikrývky. Pri ohnisku začadený hrniec, možno na čaj.

— Iste pán horár, — zistoval Palo, — chodia sem, keď ich dážď zachytí. Čakajú a spia, kým sa nevyprší. Môžeme si osušiť onuce, — doložil.

Lámal triesky, rozkladal oheň. Oheň sa rozblížal, rezavý dym udieral do očí. Bolo treba otvoriť dvere. V kolibe bolo jednakero teplo.

Keď drevo prehorelo, prestalo dytiť. Žeravá pahreba uhlíkov hriala pokojne. Chlapci prichlopili dvere, rozostreli onuce na lavičku, obuv položili na kamene k ohňu. Prevalili sa na prične, nohy zamotali do prikryvok. Ležalo sa príjemne.

Neviediel, ako sa stalo, čas sa premenil. Odmäk pochodiil po snehu, kvapky vody cupotali zo strechy koliby. Na spiacu horu zavalili sa oblaky, prišli aj ku kolibe. Jerguš videl ich cez škáru na dverách: kudlili sa ako hustá para z kotla, keď mama vývára šaty. Prižmúril oči: zaklorali na dvere, vošli. Zavoňal ich v povetri, zapáchli parou. A povedali: „Len sa troš-

ku zohrejeme...“ Sedeli pri ohni, treli si dlžizne ako špagáty ruky a potriašali krídłami z pavučín... Plakali od zimy. Dážď pršal v kolibe, oheň — ledva ho bolo vidieť — bol prihasený... Jerguš premokol do kože.

Odmäk, — ohlásil sa Palo. Jerguš, usínajúci, strhol sa, vyskočil. Na ohnisku doháral oheň, zima sa rozmahalo po kolibe.

Chlapci si omotali veľké a studené onuce, natiahli obuv a dupotajúc vyšli. Najprv dovliekli ku kolibe suché, dávno zošaté stromy, aby koliba nezostala bez dreva. Priniesli viac, ako spálili — tak sa patrí na poriadnych ľudí. Drevo poroztínali, poukladali v kolibe pod lavičkou.

V podvečer vyhliadli tri stromy: pre Pala, pre Jerguša a Zuzku Košalku. Stromčeky — ako sa obívajú na vlastné oči presvedčili — zavadzajúce iným. Spíli ich a zavliekli do dediny.

Za tmy, opatrne, po prstoch, vošli do dvora, kde bývala Zuzka Košalka. Postavili stromec k dverám, potíšku odbehli.

(z románu Zbojnica mladost)

PRVÝ TAJOMNÍK ÚV PZRS STANISLAW KANIA sa v Lenino-vej hute stretol s krakovským stranickým a odborovým aktivom. Po dlhej diskusii sa ujal slova prvý tajomník, ktorý o.i. povedal: „Mi-moriadne miesto v zriadení socialistickej demokracie pripadá odborom. Obnova odborového hnutia je faktom, ktorý strana považuje za dôležitú časť svojho programu. Jasno a jednoznačne sa o tom hovorilo na VI. plene ÚV. Rozvíjajú sa nové odbory Solidarita, ktoré sú robotníckou nádejou na účinnú obranu ich práv a záujmov. Nás vzťah k týmto odborom je plne záčinný. Pokračuje aj proces obnovy práce jednotlivých odborových zväzov. Budeme všestranné podporovať tento proces a uľahčovať podmienky smerujúce k tomu, aby sme v celom odborovom hnutí videli dôležitú zložku socialistickej demokracie a partnera v riešení všetkých podstatných otázok týkajúcich sa jednotlivých závodov a celého štátu.“

Stanisław Kania prijal predsedu Celostátnnej dorozumievacej komisie NSOZ Solidarita Lecha Wałęsu. Prvý tajomník ÚV vyjadril presvedčenie, že registracia nových odborov vytvára podmienky k tomu, aby sa stali dôležitou zložkou socialistickej demokracie.

Prvý tajomník ÚV PZRS sa tiež stretol so zástupcami jednotlivých odborových zväzov. Počas stretnutia S. Kania povedal o.i.: „Sme za tým, aby sa jednotlivé odborové zväzky využívali ako bojový a keď treba zanovitý reprezentant a obranca robotníckych záujmov.“

VII. ZASEDÁNÍ SEJMU PLR

Dne 20. listopadu tr. zahájil své VII. plenárni zasedání Sejm Polské lidové republiky. Z mnoha problémov a otázk byla projednána dnešní situácia v zemědělství, a výhľadové výziva národa, a také informace vlády o realizaci dohody uzavřené na přelomu srpna a září mezi vládnymi komisemi a zástupci dělnických osazenstev, zařazená do pracovního pořádku na návrh vlády. Po vyslechnutí zprávy ministra zemědělství Leona Klonice a ministra potravinářského průmyslu a výkumu J. Załęskiho poslanci skoro deset hodin diskutovali. Vyslovili řadu pochyb a kritických pripomínek v tom smyslu, aby již vypracované a vznikající programy zvyšování produktivity zemědělství byly důsledně plněny a aby jejich hlavním cílem bylo vzbuzování většího zájmu o rozvoj zemědělského hospodaření u soukromé hospodařících zemědělců. Byly také vysloveny pochybnosti o otázkách cen (např. poplatků za zemědělské služby). Místopředseda Rady ministrů S. Mach jménem vlády ujistil, že ke všem návrhům bude přihlédnuto při vypracovávání plánu na rok 1981 a výše poplatků za služby bude opětne projednána.

O zasedání Sejmu PLR přinesl obsáhlé relace denní tisk, rozhlas a televize, včetně poslaneckých interpelací a dotazů, které zasedání Sejmu uzavřely.

VO VATIKÁNE uverejnili novú statistickú ročenku cirkevi, ktorá zahrňuje roky 1973—1978. Vyplýva z nej, že koncom roku 1978 bolo na svete 750 mln pokrstených katolíkov, čiže 18 perc. svetovej populácie. 48,6 perc. katolíkov žije v Južnej a Severnej Amerike, 35,5 perc. — v Európe, 7,8 perc. — v Ázii, 7,3 perc. — v Afrike a 0,8 perc. v Oceánii.

V NOVOH SACZI sa 17.11. tr. konalo plenárne zasadanie VV PZRS, na ktorom zhodnotili stav vojvodskej stranicej organizácie a určili smery jej ďalšej pôsobnosti. Počas zasadania na vlastnú žiadosť rezignovali na funkciu tajomníkov VV PZRS Ewa Szalańska a Eugeniusz Satola. Za nových tajomníkov boli zvolení Marian Wasilewski a Józef Brozek.

Ako sme už písali, uverejjueme výpovede v diskusii na II. plenárnom zasadani Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Polsku, ktoré sa konalo 26. októbra 1980 v Jurgove. Diskusia sa týkala toho, čo by Spoločnosť mala konkrétna a teraz robiť, aby upevnila svoju pôsobnosť a prinavratiła patričnú úlohu a miesto v prostredí v súhlase s potrebami a ašpiráciami našich českých a slovenských krajanov.

Výpovede boli obšírne a na týchto stránkach je málo miesta. Preto sme z diskusie vybrali tie najdôležitejšie výpovede. Neopomenuli sme však ani jeden hlas, ani jeden návrh z diskusie. Tieto návrhy boli schválene ako záväzné smery vnútroorganizačnej pôsobnosti KSČaS, ako aj pôsobnosť navonok — v pomere k administratívnym orgánom a spoločenským organizáciám, ktorým sú adresované. Všetky výpovede sú autorizované.

REDAKCIA

JOZEF BRYJA z Novej Belej:

Pred administratívnu reformou naše folklórne súbory či ľudové kapely pozývali na rôzne podujatia v celom Poľsku. Napr. naši ochotníci vystupovali v Czarnom Dunajci a inde. Ale keď sme sa dostali k Nowosączskému vojvodstvu, už nás skoro nikde nepozývajú. Musí sa to rozhodne zmene.

Kr. Jozef Bryja z Novej Belej, Andrej Vaksman'ský z Tríbska a Ján Paciga z Fridmana

Je tiež treba, aby delegácia našej Spoločnosti prerokovala s Hlavou správou družstiev Rolnícka Svojpomoc otázkou konečného vybavenia dvojjazyčných nápisov na obchodoch na Spiši a Orave, ako aj — s Ústredným výborom ZBoWiD-e — pálčivý problém členstva v tejto organizácii pre našich krajanov obojárov. Môžem uviesť príklad z Československa, kde obojári — členovia PZKO, majú už tieto otázky dôvno vybavené.

EUGEN KOTT z Dolnej Zubrice:

Checl by som predložiť niekoľko návrhov, ktoré sa týkajú otázok, ktoré by sa podľa mňa mali zlepšiť. Keďsi, pred rokmi, keď sa konali nejaké zasadania, porady alebo slávnosti v gminách či okresoch, vždy bol na ne pozývaný zástupca našej menšiny. Postupne sa však od toho upustilo, a dnes už nie sme v podstate nikde reprezentovaní.

Jednou z pálčivých otázok, ktorá sa tiahne už roky a podnes nie je vyriesaná, je vec členstva v ZBoWiD-e pre našich krajanov obojárov. V súvislosti s tým navrhujem vytvoriť pri ústrednom výbere osobitnú obojársku komisiu, ktorá by sa bežne zaoberala touto problematikou. Popri tom bolo by však potrebné vyvinúť snahu, aby väčší počet našich obojárov mohol ist na liečenie do ČSSR. Zároveň ústredný výbor mal by sa obrátiť na patričné úrady v ČSSR o vyznamenania pre zaslúžilých krajanov obojárov, ktorí predsa bojovali za oslobodenie Československa.

Ešte stále — pokračoval kr. E. Kott — nie je vybavená všade otázka dvojjazyčných nápisov na obchodoch či kultúrnych domoch, hoci sme túto vec

Diskusia na 2. per

AUGUSTÍN BRYJA z Vyšných

Lapšov:

Mám niekoľko poznámok k otázke usporiadania knižnic v miestnych skupinách. Mali by to podla mňa urobiť inštruktori, veď nie každý predsedu má na to čas, a keď je starý, ani to nedokáže. Musíme mať presnú evidenciu kníh, aby sme ich po prečítaní mohli prípadne vymieňať s inými miestnymi skupinami.

Všetci vieme, že v medzivojnovom období sme my, Slováci, pre úrady neexistovali, hoci sme tuná žili. Vďaka socialistickému zriadeniu mohli sme začať využívať krajanov pôsobnosť. Vieme tiež, že kym sme patrili ku Krakovskému vojvodstvu, bolo to ešte v poriadku. Úrady vo vojvodstve s nami spolupracovali, pomáhali nám. Ale len čo sme prešli do Nowosączského vojvodstva, nás krajanov život začal upadať. Vyzerá to tak, akoby nás chceli vymazať, že neexistujeme, nežijeme. Mám konkrétny návrh, že ústredný výbor mal by podniknúť a využiť všetky možné spôsoby, aby sa v Poľsku upervnilo vedomie, že Slováci tuná žili, žijú a chcú žiť ďalej, že treba s nimi na Spiši a Orave počítať. Zároveň je nutné, aby ÚV informoval členov, čo v tejto veci podnikol a ako sa to rieši.

V poslednom období Život vychádzal oneskorene. Samozrejme, redakcia písala, aké sú príčiny tohto stavu. My sa však dožadujeme, aby vychádzal pravidelne, aby sa konečne prestalo o tom písat.

Neviem prečo sa v súvislosti s našou klubovnou hovorí o výstavbe, hoci je to vlastne generálna oprava. Je tu predsa rozdiel, lebo sa nám potom určuje nižšia sadzba za práce, aké platia pri novostavbách, a nie pri opravách. Výsledok je taký, že musíme celé mesiace hľadať stavebných odborníkov, ktorí by súhlasili s cenou týchto stavebných prác, akú ponúka ústredný výbor.

JÁN LUKÁŠ z Krempach:

To, čo sa tu hovorilo o školstve, chcel by som doplniť tým, čo bolo v máji tr. v Krempachoch. Prestalo sa vyučovať slovenčinu v prvej triede, pretože onemocnela učiteľka. Som istý, že keby sme to nechali tak, do konca roka by sa už v tejto triede slovenčinu nevyučovalo a neviem, ako by bolo zo zápisu na tento školský rok. V správe o činnosti KSČaS, ktorú dnes predložil tajomník ÚV, sa o tejto veci nie nehovorí. Informovali sme o tom kuratórium, ústredný výbor a redakciu Život. Prišiel k nám vicekurátor a pýtal sa nás, prečo sme všade posielali type správy. A predsa preto máme ústredný výbor, aby nám pomáhal, keď máme nejaké ťažkosti (pisali sme o tejto veci v Živote č. 5/80 na str. 11 — pozn. red.). Myslím si, že v správe ÚV by sa malo o vyučovaní slovenčiny na našej škole napísat. Ved' všetkým nám veľmi záleží na školstve. Keď nebudeme mať budúcnosť. Naša budúcnosť je v našich deťoch.

ALOJZ ŠPERLÁK z Jablonky:

Vela sa hovorí, že treba organizovať súbory, divadelné krúžky a pod. My ich chceme organizovať, ale musíme

VÁCLAV CIBULA

PRAŽSKÉ POVĚSTI

o rorátech v kapli svatováclavské

Podle davných zvyklostí se v Praze zpívaly v adventě před vánočními svátky staročeské roráty. Bývala to vždy oslava a chvála české řeči, a tak se všechn lid bez rozdílu víry scházeli ke svým zpěvům jak k velikému svátku. Přišel však čas, že česká řeč byla vystavena opovržení i útisku a staročeské zpěvy upadly do zapomínutí. Teprve na konci osmnáctého století se snažil vzkřísit dálný zvyk arcibiskup pražský Václav Leopold Chlumčanský, a činil tak s velikým zaujetím i s podporou několika přátel, kteří prosluli jako milovníci českých památek a zvyklostí.

A třebaže věrný Václav Leopold byl můž vytrvalý a houzevnatý, jeho snaha se nesetkávala s ohlasem, jaký si sliboval: kdo měl lepší kabát nebo suknici, chodil jen k německým kazatelům a v svatováclavské kapli smutně postávalo při českých rorátech sotva dvacet bělovlásých stařenek a stařeců, kteří pamatovali lepší časy.

Znovu nadešla první neděle adventní a Chlumčanský trnul v obavách, přijde-li tentokrát alespoň ta hrstka nejvěrnějších. Jeho přítel knihař ho marně konejšil, marně ho ujišťoval, že obešel všechny své známé, kterým vázal české knihy a spisy, a že je prosil a zapříšal, aby přišli. Starý muž viděl na každém kroku, jak mateřská řeč ustupuje stále více a více s obavami čekal, až jeho vlastenecká snaha dojde velikého a posledního zklamání.

Tak se přiblížila první neděle adventní. Hodiny na svatovítské věži odbily pátu hodinu ranní a hned vzápětí se rozhlaholil zvon, který zval na první roráty. Václav Leopold Chlumčanský vstoupil do chrámu a smutně si povzdechl. Olejové lampy svítily slabým a nepohnutým světlem a vrhaly na dlaždice chrámu dlouhé černé stíny. Lavice zely prázdnou, všude bylo ticho, jen zvon vysoko na věži zvonil a zvonil, jako by chtěl probudit spáče a pohnout jejich svědomím.

Chlumčanský zamířil ke svatováclavské kapli a se sklopou hlavou vstoupil. Učinil dva kroky a zastavil se. V odlesku světel zářily na stěnách

leštěné drahokamy jako zrcadla, avšak Chlumčanský je neviděl. Viděl něco jiného: kaple byla plná plničká do posledního místa. Zástup se uctivě rozesoustoupil, aby mu uvolnil cestu, a starý muž si připadal jako ve snu. Srdeč se mu svíralo dojetím, ale to už se ozvala vážná předehra varhan a pod klenbou kaple zaduněl velebný zpěv mužských i ženských hlasů. Chlumčanskému vyrazily z očí slzy. Když procházel uličkou v zástupu, připadala mu většina tváří povědomá, ale nedokázal si vzpomenout, kde je viděl. Nemohl se té myšlenky zbavit, znenadání se prudce obrátil a clonu slz se zadíval do hustého zástupu.

V houfu nejvěrnějších spatřil prostinké šátky služek i tváře podruhů rozbrázděné léty i starostmi. Byli tu drobní řemeslníkové z domků od purkrabství, ramenati kočí i šedovlási starci, prostí a nejprostší lidé z uliček Malé Strany i Nového světa a Chlumčanský si s úžasem uvědomil, že mezi nimi objevuje tváře, které tak dobře znal: bok po boku s nejhudšími stáli všichni ti, kteří byli kdysi dálno pohřbeni ve svatovítských kryptách, vlastenci i buditelé, patroni, pohatří i světci, muži s hermelínovými límcemi ve starých trptytivých ornátech, s dlouhými vousy i bezvousí, ženy v hedvábí královen i s čelenkami ve vlasech a se zlatými korunkami nad čelem: ti, kteří vstali ze svých hrobů, aby dali příklad. Stáli věžně a bez pohnutí, dívali se upřeně Chlumčanskému do tváře a z jejich hustého zástupu stoupal zpěv, jehož slova starý muž tak dobré znal.

Když den nato vstoupil se svým přitelem knihařem a se sluhou do chrámové lodi, nemohl se zbavit dojmu, že se mu všechno jen zdálo. Avšak sotva došli ke chladnému kamenni, který uzavíral vstup do královské hrobky, oba se náhle zastavili a strnuli.

Kámen nad kryptou byl po celé délce puklý širokou trhlinou a oba mužové si uvědomili, že to setkání v připlněné kapli nebylo jen snem.

(Z části Hradčany)

O věrné lásce

Na hradčanskou rampu, z které je tak krásný pohled na Prahu, se můžeme dostat z Malé Strany dvěma způsoby: buď po Nových zámeckých schodech, anebo z Nerudovy ulice, kolem domu U zlaté hvězdy.

Na rampě, vylámané ze skály v sedmnáctém století, jsou dnes tři sochy. Těsně nad novými zámeckými schody stojí socha Filipa Nárožského od Jana Ferdinanda Brokofa; další dvě jsou nad malou zamřížovanou plošinou asi uprostřed vyhlídkové zídky. Ta první představuje knížete Václava a vystřídala někdejší Václavovu sochu, jež sem byla přenesena z Karlova mostu. O malý kousek blíž k malostranským střechám se zdvihá na nevysokém sloupu stará mariánská socha.

A to je místo, o kterém vypravuje dávná pověst.

Ve Schwarzenberském paláci bydlil kdysi bohatý úředník. A protože peníze nejdou s dobrout srdeč obvykle ruku v ruce, byl to člověk zatvrdlý a držgrevšle k pohledání. Kromě peněz měl ještě dceru Alžbětu, dívku nejenom sličnou, ale i vlivnou, jako by ani do toho velkého a pyšného paláce nepatřila.

A právě tahle Alžběta se jednou zamilovala do chudého řemeslníka z Nerudovy ulice, jíž se tenkrát ještě neříkalo Nerudova, ale Ostruhová. Mládenec byl chudý jako myš v poli a bydlel se svou matkou v malé světničce těsně pod prejzovou střechou. Lidé ze sousedství ho měli rádi, byl to mládenec veselý a dobrý, a chváli ho, jak obětavě pečeje o starou matku, která už nikoho jiného na světě neměla. A protože ho měli rádi, pokoušeli se mu tu lásku k bohaté Alžběté z paláce rozmluvit. „Nerovná láska ti štěstí nepřinese,“ domlouvali mu po dobrém i přísně, „zbytečně přivoláváš na svou hlavu hněv mocných. Kdopak to jakživ viděl, aby si bohatcova dcera vzala chudáka? Co jí může nabídnout, co dát? Přivedeš do neštěstí sebe i matku, věř zkušeným!“

Ale řemeslník se jen usmíval a nechtěl se své milé vzdát za nic na světě.

Netrvalo dlouho a otec se dověděl o Alžbětině lásce. Zavolal si dceru, mluvil k ní nejdřív jako by medu mazal a růžičky sázel, potom se zakabonil a křičel, až mu hlas přeskakoval, a zase ji hladil po vlasech a utíral jí slzy.

„Nic proti němu nemám,“ řekl na konec, „vlastně ho ani neznám. Jenom ať se mi nevtírá do rodiny! Když půjde po svých, nepřeložím mu ani stéblo přes cestu. Ale nuzáka do rodiny nikdy nepřijmu!“

Od té doby vodil domů ženichy a nápadníky, mladé i obstarlé, plešatec i mládence jako panny, urozené i neurozené, jen když měli plný měsíc. Mohli všechni na sametové tváři úředníkovy dcery oči nechat, avšak Alžběta se k nim chovala tak chladně a odmítavě, že bylo dřív nebo později po námluvách a nápadníci odtáhli s nepořízenou. Otec už byl zoufalý, zkoušel to s dcerou po dobrém i tvrdými slovy, domlouval i křičel, až byl bruhnatý, ale všechno nadarmo. Dal dceru hlídat, služebnici ji nesměli pouštět z paláce na jediný krok, ale ani to nepomohlo.

Jakmile padl první soumrak, zablesko krátce v okně jejího pokoje světlo, a hned nato v odpověď se rozsvítilo a zase zhaslo světélko v malém podkrovním okně dole v Ostruhové ulici. Na to znamení se Alžběta vzdýky vyplížila z paláce, setkala se u sochy na rampě se svým milým a už se s ním procházela malostranskými ulicemi nebo po úzkých pěšinkách hradčanských strání.

Otec se to brzy dozvěděl; poradil se s několika dalšími úředníky, svými přáteli, a s jejich pomocí dosáhl toho, že mladý řemeslník musel znečaňání narukovat na vojnu.

Milence se loučili těžko, přetěžko. „Budu na tebe čekat tak dlouho, dokud se nevrátíš,“ plakala Alžběta. „Každý večer se budu dívat z okna, až mi dás znamení. Jakmile u tebe zableske světlo, přijdu na to místo, kde jsme se vždycky scházivali. A tak to zůstane, dokud budu živa.“

S tím se rozloučili. Mladý muž odešel s vojskem do světa a Alžběta posílala čas od času jeho matce něco peněz, aby ji zachránila před hladem. Roky mijely, matka už nežila, zemřel i bohatý úředník a Alžběta se musela odstěhovat z paláce. Z nového bytu

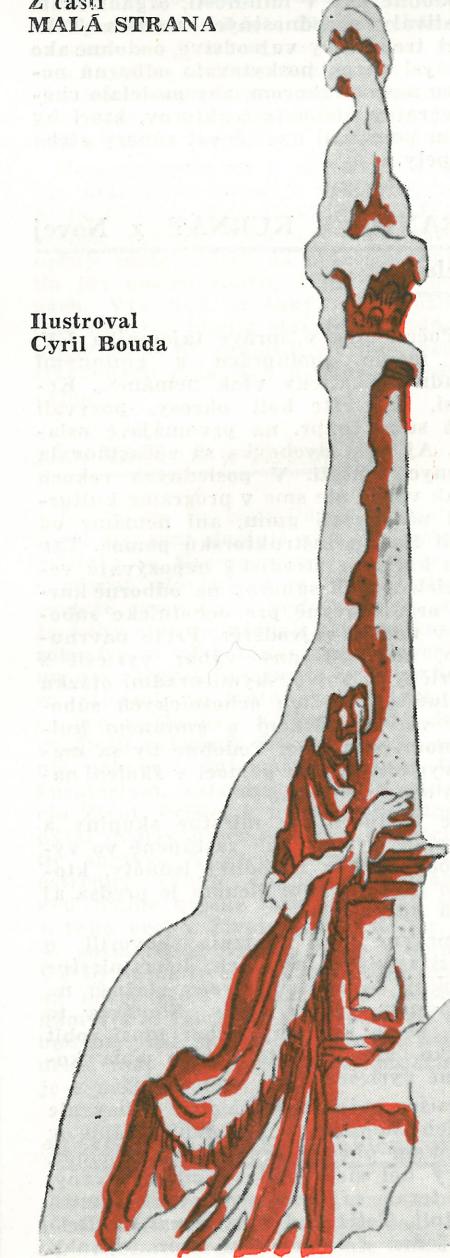
však na okno prejzovou střechou neviděla, a tak večer co večer stávala bez hnuti u sochy při zídce a napjatě sledovala okénko v Ostruhové ulici. Stávala tam v lijkáku i v chumelenici, pod velkým černým deštníkem a nebo s houní přes ramena, při podzimním větru i zjara, když dole v zahradách zpívali ptáci. Všechno kolem se měnilo, změnilo se i oblečení a móda, avšak Alžběta chodila pořád ve stejných šatech, jaké nosila na schůzky se svým milým; bála se, že by ji jinak nepoznal. Lidé už dávno zapomněli, proč tam vlastně stojí, zapomněli i její jméno a začali jí říkat poustevnice nebo Marie poustevnice, nejspíš podle sochy a poře kostelíka, který tam pod zídkou stával. Tak uplynulo dvacet pět let. Alžběta už měla tvář plnou vrásek, vlasy jí zešedively, chodila pomalu a těžce, ale nazapomněla — každý večer stála bez hnuti u zídky a napjatě se dívala dolů k prejzovým střechám Ostruhové ulice.

Byl zase ledn. Všude ležel sníh, výt metal ze střech celé náruče bílé záplavy. Začalo se stmívat, Alžběta stála nehybně na svém místě a dívala se dolů na zasněžené střechy. Pozdě večer se výt utíkal a z kalných oblak se znovu začal sypat sníh, padal a padal, jako by měl zasypat celé město; padal Alžbětě do vlasů a na ramena, ale osamělá žena jako by to ani neviděla. K půlnoci přestalo sněžit, mraky se roztrhaly a na nebi se objevily první hvězdy. Mrzlo, jako by břitvou rezal. Cas míjek, hlásni ohlašovali další a další hodinu, občas zaskřípal sníh pod kroky lidí. Strážní si osamělé postavy nevšimali, už dávno na ni přivykli a věděli, že jim neodpoví, ani když jí osloivili. Tepřve pozdě k ránu, když nad východním obzorem začalo slabounce svítat, přistoupil k nehybné ženě strážný, zachumlaný v koženině, a oslovil ji. Neodpověděla mu a nepohnula se, ani když jí zlehka položil ruku na rameno. Pootočil ji a vykřikl. Alžběta byla mrtvá a na tváři jako z mramoru se jí leskly ve světle vycházejícího slunce dvě zmrzlé, ledové slzy.

A jeji milý?

O tom už nikdo nikdy neslyšel.

Z části
MALÁ STRANA

Ilustroval
Cyril Bouda

Štredý deň pokoju ustúpil, akosi zmizol v pochmúrnom bezvetri. A keď sa stmilo, začali padať veľké ako cŕašníky chumáče snehu. Spúšťali sa pomaly, volnúčko, ukladali sa našuorené na stvrdnutý starý sneh.

Prišiel Maťo Kliešť Horúci, biedne odetý, bez teplého kožúška. Rozprával, že nemá doma stromček, macocha nedovolila priniesť. A na večeru bude mať kapustiču so zemniakom.

— Zostaň u nás, — povedala mama, — bude nám veselie.

Anna s Jergušom a Rudkom okrúcali kocky cukru do farebných papierikov. Pchali triesočky do orechov, uvázovali na nitky. Maťo sa pripojil k robote, usilovne pomáhal.

Pouvázované vešali na stromec. Aj niekoľko najkrajších jablk, aj strúčky svätojánskeho chlebíčka. Rudka potvárali, že kradne cukor a potajomky vyjedá. Anna nútilla ho hovoriť; Rudko nechcel, mal plné ústa — nemohol. Odohnali ho, maškrtnika, preč od stola. Sadol si do kútika, smrkal, tiško plakal.

Na lavici pri sporáku sedela divá mačka. Spriateli sa s rodinou, prišla byvať do kuchyne. Pohladiť sa dala len Jergušovi, Rudko aj Anna sa jej báli, Šibala bujným chvostom, hľadela na deti ohnivými očami.

Maťo Kliešť Horúci rozprával nahlas, aby aj mama počula:

— Náš otec boli kanonierom pri vojsku. A teraz sú v meste stoličným hajdúchom. Majú šaty ako vojak, len trošku inakšie. Radi ma majú, keď sú opitý. Ale keď sú triezvy, zazerajú ako cert!

Nikto nič nepovedal, mama sa potajomky usmievala okolo hrncov pri sporáku.

— A všetko uveria, čo macocha na mňa navrávi. Samú nepravdu! Ale keď sú opitý, čítajú mi z knížky. Vedia aj písat — naučili sa pri vojsku...

— Z modlitebnej knížky? — spýtala sa Anna.

— Nie! — povedal Maťo Kliešť Horúci. — Z takej knížky, ako jeden chytal zbojníkov. Volal sa detektív... To je také krásne, že nemožno ani spávať...

Jerguš povedal:

— Iste niekto navymýšľal. Nebude to ani pravda.

Maťo Kliešť nedal si povedať:

— Čistá pravda! — prízvukoval. — V knihe je napísané — na vlastné oči som videl. Ten chlapisko, čo sa volá detektív, skryl sa do hodín! Nie do takých, — ukazoval na pondusové hodiny na stene, — ale do hodín, čo boli veľké ako chliev. Odvesil kyvadlo a čakal... A keď prišli zbojníci, vybehol a bil. Len sa tak prášilo!

Anna zvraštilla tvár a povedala:

— Nevratte už, ja sa bojím!

Jerguš sa jej vysmeval, dal jej fréku do nosa.

Stromec, keď už bol plne ovešaný, zavesil nad stolom na podhranicu. Mama podala večeru: kapustnú polievku s klobáskou, opekané s makom, lekvárové a makové koláče. Zaniesla aj Chvostíkovi, aby vedel, že je Štredý večer. Po večeri mohli sa jesť orechy i jablká, kolko chutilo.

Na dvore, dolu pri bráničke, dojedal Chvostík do Cigánov. Nepustil ich do dvora zaspievať o narodení v Betleheme. Pajedili sa, vykrikovali, potom zatichli.

— Nemáme peňazi, — povedala mama, — a Cigáni nechcú kolače. Dobre, že ich Chvostík nepustí.

Na dvore sa ozvali bystré kroky. Chvostík ani slovíčko — istotne niekto známy...

— Viete, — povedal Palo Stieranka, — mali by sme ísť zaspievať... Na Horný koniec — krvému ujovi... Možno aj Jožo bude doma. Posedíme a počkáme na polnoc...

Maťo Kliešť schvaloval, Jerguš mlčky súhlasil, a šli. Zastali pod oblokom uja Košalkuľu a spievali: „Radostnú novinu nesieme vám...“ veľmi čudne. Palo zafahoval. Maťo spieval falošne. Jerguš — smiešno mu bolo — smial sa do spevu. Z dverí vyskočila Zuzka, volala chlapcov do izby. Išli: Palo popredku, za ním Maťo a Jerguš naostatok. Neoddalo sa: za stolom sedel Gusto Peknušiak, naproti nemu Jožo Košalkula, pri Jožovi Anna, Jergušova sestra. Hrali sa s kartami. Zuzka si sadla vedľa Gusta Peknušiaka, smiala sa mu celkom tak ako nedávno v krémne, keď ukazovali komédiu s

Ludo Ondrejov

ŠTREDÝ VEČER

Zaklopal, dvere otvoril, ukázal zdruvú a veselú tvár — pastierik Palo Stieranka. Jergušovi od radosti srdce podskočilo. Palo Stieranka povedal vinš: aby v dome bolo hojne požehnania. Mama podákovala, ponúkla Palu koláčom, orechami. Sadol si k Jergušovi, povedal šeptom:

— Podme do dediny!

— Opýtam sa... — povedal Jerguš. Mama dovolila.

— Nebuduť dlho, — povedala, — bude tuhý mráz.

S chlapcami zobraťa sa aj Anna, doma zostali len mama s Rudkom. Rudko nelutoval — chcela sa spať, hlavu ľažkú ako cent — ľahalo a ľahalo na zem. Nedbal, že všetci odišli.

Anna sa v dedine odtratila, zobočila na Horný koniec. Nevedieť, kam išla.

pajáčimi. Zuzka ponúkla chlapcov sadnúť.

Gusto Peknušiak sa uškrnul a povedal:

— Počuj, Jerguš, ale si vytrepal ten oblok na krém!

Jerguš hodil plecom, zapýril sa.

— To nič, — povedal, — a možno, že si to vybil ty, len tak na mňa vraviaš... chcel Gusta rozhnevať.

— Ty si vybil, — povedal Gusto, — lebo ťa vyhodili...

A Jerguš na to:

— To nič. Ale nech si sprobuje ten komediant — ešte raz nech príde, čo mu vykonám!

Maťo Kliešť Horúci povedal:

— Ako náš otec čítali o zbojníkoch, čo sa naozaj stalo. Jeden sa skryl do hodín a čakal...

Zuzka sa ohlásila smiechom:

— Do hodín — chi-chi-chi — to som ešte nepočula! — Smiali sa, aj Gusto Peknušiak, aj Anna s Jožom Košalkuľom.

Maťo Kliešť sa urazil, vstal a šiel k dverám. Palo Stieranka a Jerguš pohrali sa za ním. Zuzka skočila, chytala Jerguša za rukáv a ticho povedala:

— Ty zostaň Jerguško!

— Idem s kamarátmi! — povedal vŕzne a odišiel.

Vyšli zo dvora, kráčali dedinou, mlčali. Palo sa ohlásil prvý:

— Falošná je a nemá oči. Lebo je ešte maličká. Ale keď narastie, možno bude lepšia...

Po dedine, pod obloktmi domov, ozýval sa spev o narodení. Postávali skupinky ľudí, rozhovárali sa, čakali polnoc. Nebo bolo jasné, mráz sfahoval nosné dierky.

— Čo len to — povedal Jerguš — nikdy viac na ňu nepozriem!

Poodprevádzali sa, rozišli sa spať. Jerguš si predstavoval Zuzkinu tvár, úlisne usmial, výsmešnú, s jedovatým jazýčkom. Na Gusta Peknušiaka hľadí, oči mu ide vyžrať... Striaslo ho. Odohnal ju spred očí, myslie na Palu Stieranku, dobrého kamarátu: pri tebe je — cítis sa dobre ako v nebi. A Maťo? Macochu má, neborák...

Zdalo sa, Jergušovo kamarátstvo so Zuzkou Košalkuľou sa tohto večera skončilo.

(z románu Zbojnícka mladosť)

Vianočný kvíz

Krajanky, ? ste žiarlivé?

8. Žena musí byť predovšetkým krásna
9. Každý flirt považujem za neslušnosť
10. Stále častejšie mávam strach pred budúcnosťou
11. Aj medzi úplne cudzími ľuďmi sa chovám neutrénne
12. Vôbec mi nevadí, keď sa môj manžel obzerá za prítažlivými ženami
13. Mám strašne rada filmy o láske so šťastným koncom
14. Medzi priateľmi a známymi vždy hrám prvé husle
15. Veľmi ma zaujíma predošlý život môjho partnera
16. Mám veľmi rada sladkosťi, neviem si ich odrieť

ĀNO NIE

OTÁZKA	ĀNO	NIE
1.	5	0
2.	3	0
3.	3	0
4.	0	3
5.	0	2
6.	0	4
7.	3	0
8.	2	0
9.	4	0
10.	1	0
11.	0	3
12.	0	2
13.	3	0
14.	2	0
15.	2	0
16.	3	0

KEĎ MÁTE 12 BODOV:

Pociť žiarlivosti je vám celkom eufóričné, čo vášho partnera neteší; je trochu dotknutý. Flirtovanie partnera prijímate kľudne za predpokladu, že jeho chovanie neprekročí medze slušnosti. Alebo nepoznáte žiarlivosť, pretože ste dôteraz nepoznali skutočnú lásku?

13 AŽ 24 BODOV

Ste si dobre vedomá svojich hodnôt, a to vám umožňuje vnútorné zvládnutie takú situáciu, keď vášho partnera okúzli iná žena. S partnerkou, akou ste, sa vždy možno dohodnúť. Nepovažujete muža za svoj majetok.

25 AŽ 36 BODOV

Žiarlivosť je dosť významným problémom vo vašom živote. Keď sa blížite k 36 bodom, to znamená, že žiarlivosť sa neprijemne premietá na vaše manželské vzťahy. Možno si túto skutočnosť neuvedomujete. Rozhodne by ste sa malí pokusiť presvedčiť samu seba, že vaša žiarlivosť býva vo väčšine prípadov neopodstatnená a že práve svojim chovanim môžete partnera vyprovokovať k neverie.

37 AŽ 45 BODOV

Ste tak žiarlivá, že život s vami sa môže stať neznesiteľný. Každá maličkosa vo vás vzbudzuje nedôveru a podzrievavosť. Taká celkom neopodstatnená žiarlivosť býva symptómom chorobnej podzrievavosti, nadmernej agresivity alebo pocitu menejcenosti.

VYŠNOLAPŠANSKI SKOLACI PRE KLUBOVNU

Dokončenie výstavby klubovne Miestnej skupiny KSČS vo Vyšných Lapšoch je v súčasnosti prvoradou otázkou a hlavnou úlohou tamojších krajanov. Aby však tento kultúrny stánok mohol byť v najbližšom čase odovzdaný do užívania, je potrebný pracovný príspevok všetkých krajanov. Veď napokon vzniká objekt, ktorý bude slúžiť všetkým obyvateľom tejto obce.

Predsedca mestnej skupiny kr. Jozef Krišák, patrí k týmu, ktorí v poslednom čase vynaložili pre výstavbu najviac úsilia, najmä pri organizovaní prác, zháňaní materiálov, hľadaní stavebných odborníkov, a keď bolo treba, aj sám vysukal rukávy, sihol po lopate, kladive buď nejakom inom náradí a pracoval brigádnicky pri tejto klubovni.

Naposledy zašiel i do mestnej školy a obrátil sa na riaditeľstvo o pomoc školskej mládeži pri výstavbe. Riaditeľka Helena Soltysová ochotne súhlasila, a tak 22. októbra t.r. sa pred klubovnou objavilo 22 najstarších detí zo 7. a 8. triedy so svoju vychovávateľkou Annou Kiedziuchovou. Mladí Vyšnolapšania pracovali pri úprave okolia klubovne, odstraňovali spred nej štrk a skalivo, zarovnávali terén, upratovali prízemné miestnosti... Bola to veľmi užitočná práca, ktorá má takisto význam pre zavŕšenie tejto potrebnej kultúrnej investície. Príspevok

malých školákov bude iste zaznamenaný v kronike klubovne. Nebolo by od veci, aby ich príklad nasledovala aj staršia mládež, ktorá predsa bude mať v novej klubovni široké možnosti pre kultúrno-osvetovú pôsobnosť.

Vo vyšnolapšanskej škole navštěuje hodiny slovenčiny spolu 35 detí. Učia sa v dvoch skupinách 3 hodiny týždenne. Slovenčinárok je tuná už róky kr. Cecília Biegunová. Keď sa pýtam na jej prácu s mládežou, veľmi chváli svojich zverencov za ich usilovnosť a disciplinovanosť. Dobre reprezentujú školu na všetkých recitačných súťažach. Napr. tento rok Eleonóra Klaková obsadila v skupine starších žiakov druhé miesto a Jozef Krišák tretie, zase medzi mladšími žiakmi bola Monika Jurgovianová taktiež tretia. Hovorí zároveň, že pri vyučovaní využíva aj nás Život, ale vzápäť podotýka, že by veľmi potrebovala aj detské časopisy zo Slovenska ako Slniečko a Zorničku, ktoré ich škola, žiaľ, nedostáva.

Zápis na slovenčinu — hovorí riaditeľka Helena Soltysová — trvajú u nás dlhšie, než to stanovilo kuratórium. Teda záujemci môžu sa prísť zapísat kedykoľvek. Veď hámaj a preto máme popri Novej Belej a Krempechoch najväčšiu skupinu žiakov na hodinách slovenského jazyka na Spiši. Chcem tuná poznamenať, že práve u

Ziaci zo 7. a 8. triedy so svojimi učiteľkami

nás mala naposledy učitelka Biegunová ukážkovú hodinu slovenského jazyka pre kolektív slovenčinárov zo spišských škôl, ktorá bola vysoko zhodnotená.

Vyšnolapšanská škola má po poslednej prestavbe pomerne dobré vyučovacie podmienky, dostatočné množstvo tried, rôzne pracovne, telocvičnu, jedáleň a iné potrebné miestnosti. Na poslednú nadviazala spoluprácu s novým patronálnym závodom — Podnikom sociálnych služieb, ktorý u nich orga-

nizuje detské rekreácie a už im pomohol vymeniť dlážky, vymaľovať školskú budovu a poskytne aj pomoc pri inštalovaní ústredného kúrenia atď.

Máme dobrú spoluprácu s rodičmi — pokračuje riaditeľka. Dôverujú škole, celému učiteľskému zboru (okrem spomínaných učia tam ešte Mária Bižubová a Michalina Biziaková — pozn. J.S.). Treba si len želať, aby vzájomná súčinnosť uspešne pokračovala.

JÁN ŠPERNOGA

TANEČNÍCI NA KORČULIACH

Začala nová sezóna zimných športov, ktoré podobne ako leteňe disciplíny, majú tisíce svojich priaznivecov. Dnešnú športovú rubriku preto venujeme vari najpôsobivejšiemu športu — krasokorčulovaniu, presnejšie znáemu československému tanečnému páru Řeháková-Drastich.

V časoch, keď korčulovali a dosahovali najväčšie úspechy súrodenci Romanovci, teda v rokoch 1958—1965, tanec na lade neboli ešte olympijskou disciplínou. Zaslúžilá trénerka Mila Nováková, ktorá ich vychovala a spolu s nimi vytvorila československú tanečnú školu, dlho nemohla zaplniť medzera, aká vznikla pod odchode Romanovecov, až kým neobjavila sólistov Lilianu Řehákovú a Stanislava Drasticha.

Ano, obaja začínali ako sólisti. Lilianna sa narodila v r. 1958 v Prahe — dalo by sa povedať — priam s korčuľami na nohách. Už starý otec korčuloval, zase matka bola účastníčkou majstrovstiev sveta a Európy, akademickou majsterkou sveta a podnes je funkcionárka a medzinárodnou rozhodkyňou. Ako sólistka Liliana podávala priemerné výkony. Keď si ju však všimla trénerka Nováková, hneď bolo pre ňu zrejmé, že toto dievča je priam predurčené na tanec. Ibaže jej chýbal partner.

V r. 1973 štartoval na jedných pretekoch v súťaži jednotlivcov aj S. Drastich (narod. v 1954 v Karvinej). V polovici vystúpenia naraz zmlkla hudba. On však neprestal korčulovať, zaimprovizoval tak dokonale, s citom pre muziku, že dokončil svoj program skoro bez žiadnych bodových strát. To rozhodlo, že ho trénerka Nováková okamžite vybraťa za partnera pre Řehákovú.

JÁN KACVINSKY

Už prvý spoločný tréning na sústreďení v Havířove dokázal, že to bolo správne rozhodnutie. Samozrejme, museli prejsť celou tanečnou abecedou. Veď to bolo pre nich niečo celkom nové. Museli bojať s únavou i nechuťou, prekonávať krízové obdobia. No po čase prišli prvé výsledky, čoraz viac bolo chvíľ radosti a uspokojenia z úspechov, dobrého hodnotenia rozhodecov a sympatie publika.

Zanedlho sa stali najlepší v ČSSR a doteraz získali už šesť majstrovských titulov. Tanec na lade sa stal ich väčšou, no nie jedinou. Zistili, že ich už príliš nezaťahuje denný štvorhodinový tréning, že sú schopní dať zo seba aj viac. A tak sa stalo, že obaja začali zároveň študovať na lekárskej fakulte. Umne si rozdelujú sily a s rovnakou vážnosťou pristupujú k športu a študiu.

Tvrda práca a usilovnosť im postupne priniesla úspechy aj na medzinárodnej aréne. Štartovali viackrát na majstrovstvách Európy a sveta a každým postupovali o stupienok vyššie. Vlani tak na majstrovstvách sveta, ako aj na európskom šampionáte obsadili štvrté miesto. Tento rok na ME v Göteborgu skončili ako piati — zrejme nemali práve svoj deň. Potom nadišli dni olympijských hier v Lake Placide. Boli znamenite pripravení a za svoj pôsobivý, technicky dokonalý program ich rozhodecovia odmenili štvrtým miestom. Predstihli ich len dva sovietske páry Liničuková-Karpenosov a Mojejevová-Minenkov a maďarská dvojica Regoczyová-Sallai. Na tanečníkov nie sú ešte starí a majú všetky predpoklady ďalšieho postupu.

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca, hlavnú postavu mnohých televíznych inscenácií. Hral o.i. v takých filmech ako Poľské cesty, Bez znečistenia, Nemocnica Premenenia, Kung-Fu a v ďalších. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi odpovedí vyžrebujueme päť knižných odmen.

*
V Živote č. 10/80 sme uverejnili snímku známej slovenskej herečky Evy Križákové. Knihy vyžrebovali: Helena Strončeková z Nedece, Irena Moniaková a Helena Pierogová z Dolnej Zubricke, Andrej Maršalek z Kacvina a Kristína Grigláková z Vyšných Lapšov.

Hviezdy svetovej estrády

TEENS

Takto sa nazýva jedna z najmladších hudobných skupín na svete — jej členovia Michael, Uwe, Robby, Alex a Jörg majú sotva po ok. 16 rokov. Na západnej rockovej scéne obsadili miesto tak známej skupiny ako Bay City Rollers. Stali sa nepochybne najpopulárnejšou skupinou tzv. teen wave.

ON A ONA

M.R. Vždy som bola presvedčená, tak ma ostatne vychovávali, že deti majú rodičom vykať. Zatiaľ stretávam sa dosť často s prípadmi tykania. Ako to vlastne je s tykaním a vykaním vôbec?

Tykaním sa naznačuje veľmi blízky vzťah k daným osobám, zase vykaním úcta alebo vzťah vzdialenejší. Tieto vzťahy sa však môžu a musia prelietať, lebo blízky vzťah nesmie vylučovať úctu, a naopak. Popud k tykaniu má vychádzať vždy od staršej osoby. Mladší nesmie navrhnuť tykanie mladšiemu. Tak isto tykanie nenavrhuje ženu mužovi, ale muž má ženu o tykanie poprosiť.

Pokiaľ ide o vykanie detí rodičom, na čo upozorňuje naša čítateľka, je zatiaľ dosť bežné najmä na vidieku, teda i na Spiši a Orave. Ale už v rodinách mladších sa čoraz častejšie udomačuje tykanie. Je to normálne a vôbec

neznamená nedostatok úcty k starším, ako sa niektorí nazdávajú. Na dôvazok tykanie v rodine sa rozširuje aj na príbuzných, tety, strýkov, sesternice buď bratrancov. Nie je teda proti pravidlám, ak deti tykajú všetkým príbuzným, ktorým tykajú ich rodičia.

Tykanie je bežné aj medzi dobrími priateľmi. Ak si tykajú kamaráti, neznamená to, že musia automaticky tykať aj ich manželkám. Tie treba o prípadné tykanie poprosiť. Deti priateľom svojich rodičov netykajú a rodičia majú dbať o to, aby dieťa od ok. 5—6 rokov už vedelo, komu môže tykať (napr. príbuzným) a komu nie (ostatným dospelým osobám). Medzi mladšou — v školách, športových buď iných organizáciách — je tykanie samozrejme. Keď sa však chlapec zoznámi s dievčaťom mimo okruhu týchto spoločných prostredí, má mu vykať a o tykanie ho môže požiadať. Ešte poznamka: ak sme si s niekym začali tykať, je prakticky vylúčené vrátiť sa neskôr k vykaniu.

TETA DORA

DECEMBER – PROSINEC

1.XII.1415. V Brzezinci sa narodil Jan Dlugosz, nejvýznamnejší poľský historik 15. stor., krakovský a sandomiersky kanonik, nominovaný arcibiskup Ivovský. Bol autorom najstarších dejín Poľska — od najdávnejších čias do roku 1480, nazvaných Ročníky čiže kroniky slávneho poľského kráľovstva (um. 9.V.1480 v Krakove).

1.XII.1945. bola založená Medzinárodná demokratická federácia žien.

5.XII.1925. Vo Varšave umrel Wladyslaw Reymont, správne Rejment, vynikajúci románopisec a novelista. Kým sa stal spisovateľom, pracoval v iných povolaniach. Po skončení gymnázia pracoval u krajčíra, vystupoval v putovnom divadle, bol robotníkom na varšavsko-viedenskej zleznici a novicom v paulínskom kláštore v Čenstochove. Jeho prvé novely vydané v roku 1892 boli podpísané priezviskom Reymont, ktoré si už ponechal. Svoje zážitky opísal v románoch Komendantka a Fermenty, ako aj vo svojom najslávnejšom románe Sedliaci, ktorý priniesol Reymontovi svetový ohlas a v roku 1924 Nobelovú cenu. (narodil sa 7.V.1867 v Kobieloch Wielkich pri Radomsku).

6.—13.XII.1945. Vo Varšave rokoval I. zjazd Poľskej robotníckej strany, ktorú založili 5. januára 1942 poľskí komunisti a ľavicové robotnícke, intelligentské a roľnícke skupiny. Za generálneho tajomníka bol zvolený Władysław Gomułka.

7.XII.1870. V Majcichove nedaleko Trnavy umrel Ján Palárik, významný slovenský dramatik a národný buditeľ, katolícky duchovný. Patril k najdemokratickejšiemu krídлу štúrovcoў. Písal básne, novely, v roku 1850 redigoval časopis Cyril a Method a zaslúžil sa o vydanie almanachu Concordia (1858), v ktorom boli zastúpení skoro všetci vtedajší mladí slovenskí spisovatelia. Ale predovšetkým divadlom sa rozhodol budiť národný život slovenského ľudu v mestečkách a na dedine.

K najobľubenejším, často hraným Palárikovým hrám patria veselohry Inkognito, Drotár, Zmieranie alebo dobrodružstvo pri obžinkách. Ukázaná je v nich veľká láska k ľudu, ako jedinej zdravej sile národa, úsilie povznieť ho národné, politické, hospodárske a kultúrne. Palárik v nich bojuje proti odnaroďovaniu, kocúrkovskému odrodilstvu a malomeštiactvu, za národnú a jazykovú rovnoprávlosť. Jeho hry pomáhali rozvinúť slovenské divadlo, ochotnícke krúžky a súbory. Sú stále aktuálne a nachádzajú sa podnes v slovenskom divadelnom repertoáre (nar. 27.IV.1822 v Rávci).

7.XII.1941. Japonci neočakávane zaútočili na americkú morskú základňu Pearl Harbour na Havajských ostrovoch na Tichom oceáne, čo znamenalo začiatok vojny medzi Japonskom a Spojenými štátmi a ich spojencami. O štyri dni neskôr fašistické Nemecko a Taliansko vypovedali vojnu Spojeným štátom.

10.XII.1948. Valné zhromaždenie Spojených národov schválilo Všeobecnú deklaráciu ľudských práv ktorá určuje podrobne práva v civilnej, politickej, hospodárskej a kultúrnej oblasti, v tom: — Právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť; právo osobnej nedotknutelnosti a spravodlivého súdneho pojednávania; právo na slobodný pohyb a volbu bydliská; právo na sociálnu starostlivosť, prácu, vzdelávanie; právo mať občiansku príslušnosť a právo požiadať o azyl; právo na slobodu vierovyznania, slobodu slová a združovania sa; právo na súkromný život; právo voliť a byť volený do orgánov štátnej správy danej krajiny; právo na súkromné vlastníctvo.

Deklarácia mala morálno-politickej charakter, keďže nebola medzinárodnou zmluvou. Napriek tomu mala obrovský vplyv na zákonodárstvo mnohých krajín, v tom mnohých medzinárodných zmlúv a dohôd. 10. decembra sa oslavuje ako Deň ľudských práv.

12.XII.1860. V Szymbore nedaleko Inowrocławia sa narodil Jan Kasprzowicz, básnik, dramatik a prekladateľ, popredný predstaviteľ Mladého Poľska (um. 1.VIII.1926 v Harende v Poronine).

15.—21.XII.1948. Vo Varšave sa konal Zlúčovací kongres Poľskej robotníckej strany a Poľskej socialistickej strany, na ktorom bola utvorená Poľská zjednotená robotnícka strana. Za predsedu ústredného výboru bol zvolený Bolesław Bierut.

19.XII.1906. V Dneprodžinsku na Ukrajine sa narodil Leonid Iljič Brežnev, generálny tajomník ÚV KSSZ a predseda Najvyššieho sovietu ZSSR.

20.XII.1890. V Prahe sa narodil Jaroslav Heyrovský, svetoznámy český vedec a vynálezca v oblasti fyzikálnej chémie a elektrochémie-polarografie, autor mnohých vedeckých prác, vyznamenaný Nobelovou cenou (um. 27.III.1967).

21.XII.1859. Vo Všebořiciach pri Dolných Královiciach sa narodil Zdeněk Fibich, český hudobný skladateľ, dirigent a dramaturg, jeden z veľkej trojice českej hudby — Smetana, Dvořák, Fibich (um. 15.X.1900 v Prahe).

27.XII.1945. V Bratislave umrel Janko Jesenský, básnik, novelista a románopisec, prvý zo slovenských spisovateľov vyznamenaný titulom národného umelca (nar. 30.XII.1874 v Martine).

Andrej Plávka

ZIMNÁ

Biele lúky, polia biele,
jak by lahli do posteľe
široširokej —
Rozprávky im vetrík hudie,
ako im len dobre bude,
až do jari, hej!
Zima, zima, pani biela,
keď si už k nám priletela,
vitaj na dvore!
Počasťovať chcú ťa starí,
už pre teba prichystali
daňo v komore —
Za to zhovej so záduhom
a nenos ho pod kožuchom
ako strašiaka,
radšej štipni mrazom líca,
cenčúlová parádnica,
v kumšte storaká!
Dýchni, dýchni na oblôčik,
namaluj si svoje oči,
pozri nimi dnu:
Starí sedia na prípecku
a o tebe vravia decku
bájkou poslednú,
že si predsa, dobrá víla,
rúchom bielym pripravila
radosť pre deti —
a pri tebe i nám bylku
spomienočka aspoň chvíliku
v detstve zaletí —
Počívame zimné spieže,
na korbách sa rúcho vezie
švárnaj nevesty, krepči, skáče
bijeme sa pre koláče,
ktoré hádžeš ty.
Hla, už frndžia biele gule,
drevnené si na korčule
nohy prikladám
a po detstve čistom, bielom,
naskutku zas dušou-telom
lietam sem i tam.
A pre zimné radovánky
zo strane zas púšťam sánky
ako malý žiak —
mlado nejak srdce bije,
hla, ved'e ešte z detstva žije
i môj snehuliak!

PROSINEC

Na vánoce dlouhý noce,
jsou tam velký chumelice,
hej, hej, koleda!
Pacholek v stodole mláti,
až se celý zimou kláti,
hej, hej, koleda!
Dívka v stavu šaty pere,
naříká si, že ji zebe,
hej, hej, koleda!
A hospodář s hospodyňou
leží obá pod peřinou,
hej, hej, koleda!

Z CHRUDIMSKA

slovník života

POĽSKY SLOVENSKY ČESKY

(76)

harnaś	vodca zbojníkov	vúdce zbojníku
harowac	tažko pracovať	těžce pracovať
harówka	drina	dřina
harpun	harpuna	harpana
harpunik	harpunár	harpunár
hart	odolnosť	odolnosť
hartować	kalif	kalif
hartownia	kaliareň	kalírna
hartownosć	kalitelnosť	kalitelnosť
hasaē	poskakovat	bavit se
hasłowy	heslo	heslo, signál
haszce	heslový	heslový
haszysz	krovie	houští
haubica	hašiš	hašiš
haust	delo	moždiř (dělo)
hazard	důšok	lok, hlt
hazardowy	hazard	hazard
hazardzista	hazardný	hazardný
heban	hazardér	hazardér
hebanowy	eben	eben
hebel	ebenový	ebenový
hebelek	hoblík	hoblík
hebelkowy	hoblíšek	hoblíček
heblarka	hoblíkový	hoblíkový
heblaria-	hoblia-	hoblia-
nia	reň	dílna
heblować	heblowiny	hobľovať
hebrajski	hebrejský	hobľovačky
heca	psina, fígel	hebrejský
hegemonia	hegemonia	švanda, výstup
heglišta	heglistá	hegemonic
hej, hejże	hej, hejże	hegelián
hejnal	hejnal	hej, hej hola
heksagonalny	heksagonalny	hejnal
heksametr	heksametr	hexagonální
hektař	hektar	hexametr
hektarový	hektarový	hektar
hektograf	hektograf	hektarový
hektolitr	hektoliter	hektolitr
hel	hel	hélium
Helena	helikon	Helena
helikopter	helikopter	helikón
heliocentryczny	heliocentryczny	vrtulník
hellenista	hellenista	heliocentrický
hellénsky	hellénsky	hellenista
Helsinki	Helsinki	hellénský
helma, prilba	helma, prilba	Helsinki
hematologia	hematológia	helma, prilba
hematyt	hematít	hematológie
hemisfera	hemisféra	krevel
hemofilia	hemofília	hemisféra
hemoglobina	hemoglobín	hemofilie

Porada v Jurgově se uskutečnila pod heslem, které nás doprovází již hezkou řadu let. Plně odpovídá skutečnosti a ověřila je spolupráce krajana s naší redakcí. Za redakci dialog s účastníky vedli šéfredaktor Adam Chalupec a zástupce šéfredaktora Marian Kaškiewicz.

Dne 26. října letošního roku se v Jurgově konala tradiční výroční porada dopisovatelů a spolupracovníků redakce časopisu Život a aktivistů Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku. Z místních skupin KSČaS z Oravy přibylo 35 osob, ze Spiše 47 a ze zbyvajících středisek sedm osob. Bylo to tedy shromázdění široké a reprezentativní, které mohlo projednat a vyřídit všechny důležité otázky krajanského měsíčníku.

Porada měla pracovní ráz. Proto se na prvním místě ocitla otázka další popularizace Života, především pak zajištění předplatného na rok 1981. Každého roku tento úkol přijímají na svá bedra aktivisté místních skupin KSČaS a místní doručovatelé, jejichž akce je vždy úspěšná. Potvrdil to i výsledek soutěže sběratelů předplatného na rok 1980. Zúčastnilo se jí 39 osob (11 doručovatelů) ze všech krajanských středisek. Získali celkem 3328 před-

platitelů na celý rok 1980; na poradě byli odměněni a vyznamenáni, což bylo hezkým momentem a povzbuzením k další účasti v náborové akci. Všechny místní skupiny KSČaS souhlasily s tím, že tento výsledek nutno udržet, ba zvýšit počet předplatitelů na rok 1981 přes všecky potíže, zvláště opožděné doručování časopisu čtenářům, způsobené určitými problémy v poligrafických závodech, které tisknou nás měsíčník. Redakce se zavázala, že podnikne další kroky pro pravidelnější vycházení časopisu.

Diskuse o rozšíření obce čtenářů krajanského časopisu Život přinesla poznatek, že dobré výsledky, jak v náboru předplatitelů, tak i kolportáži, dává úzká spolupráce místních aktivů s doručovateli. Hovořili o tom naši krajané, ale i doručovatelé, kteří byli na poradu do Jurgova pozváni. Takovou spolupráci nutno pěstovat i upovážovat.

Celkový pohled na sál při poradě členů pléna ÚV KSČaS, aktivistů, dopisovatelů a spolupracovníků.

KRAJANSKÁ

Mimořádně soustředěnou pozornost věnovali účastníci jurgovské porady otázce úlohy dopisovatele krajanského časopisu. Příspěvky dopisovatelů obohacují obsah časopisu a současně se namíří čtenáře s organizační a kulturní činností místních skupin, které je zvolily a svěřily jim tuto důležitou funkci. Z analýzy sestavené redakcí a předložené účastníkům porady vyplývá, že jsou dopisovatelé, kteří svou povinnost neplní. A že lze na tomto poli dobré působit ukazuje příklad těch dopisovatelů Života, jejichž příspěvky se ukazují v jednom čísle po druhém. Nejlepší jsou každoročně odměňování jako účastníci soutěže o Zlaté pero. Každou informaci z místních skupin považujeme v redakci za nejhodnotnější náplň, formující profil krajanského časopisu. Proto je nutno této otázce věnovat na schůzích místních skupin KSČaS zvýšenou pozornost.

Na poradě byli účastníci seznámeni s návrhy pléna ÚV KSČaS, které současně zasedalo. Materiály z plenárního zasedání uveřejňujeme v čísle.

Naši porady se zúčastnili také místní doručovatelé ze Spiše a Oravy, kteří se vyznamenali v náboru předplatitelů časopisu Život. Na našem snímku: Jan Piątek a Andrzej Wida z Nedece

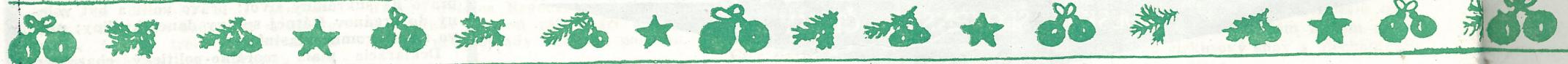

František Inarčík z Nedece, Miroslav Kral z Mikolova a Zdeňka z Dolní Lhoty.

Sly:

M.

a

PSYCHIKA A HAMBURGERY. Americký psychiater, dr. Leo Wollman dospej k záveru, že oblubá istých jedál může vela povedat o psychice člověka. Pracovito preskúmal 3000 osôb a rozdelil ich na dve skupiny: tých, čo majú radšej hot-dogy a tých, čo majú radšej hamburgery. Podľa dr. Wollmana priaznivci hot-dogov sú otvorení, plní temperamentu — aj v oblasti sexu — ale majú sklon k agresii. Zasa tí, čo majú radšej hamburgery, sú pokojní, konzervatívnejší v názoroch, starostlivejší o zovnajšok, rozvážnejší v rozhodovaní. Kto chce, nech verí.

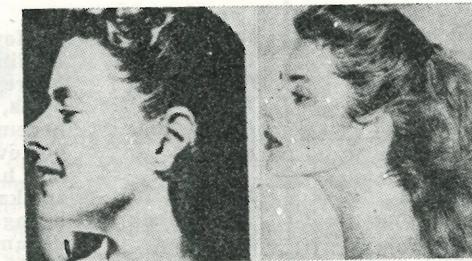

STRESS. Žijeme v dobách uspěchaných, plných různých napětí, působících jako

nadměrná zátěž na náš organismus. Nervózní jsou dospělí lidé, děti, ba i domácí zvířata. Tým vědců z Ústavu říčního chovu ryb v NDR zjistil na základě prováděných výzkumů, že stressové stavby postihují také ryby. Stress vyvolávají změny v proudění vody ve vodních nádržích, kolísání teploty, nedostatek kyslíku, chemické i mechanické znečištění vody a také prostředky proti parazitům a bakteriím žijícím ve vodách. Ryby reagují silným rozčilením a dokonce i hynou.

rikše. Takové šlapání prý má za následek okamžitý úbytek tělesné výhy.

KONEČNĚ ROVNOPRÁVNOST... dalo by se říci při pohledu na tento snímek. Zdání klame. V NSR v rámci odchuzování a všeobecné honby za pohybem na čerstvém vzduchu jsou stále populárnější rikše. Takové šlapání prý má za následek okamžitý úbytek tělesné výhy.

Na sínkě: Ingrid Bergmanová a Nastassja Kinski.

DCÉRA. Uplynulo už 21 roků od smrti známeho francúzskeho herca Gerarda Philipea, nádherného v úlohach romantičných milencov a melancholických súkrov, ale aj plného radosti zo života Fana Tulipana.

Anne-Marie mala len štyri roky, umrel jej slávny, sotva 36-ročný otec Philipeová dcéra pozná teda otca hľadajúc filmového matkinku rozprávania knihy, ktorú napísala. Aj keď si otec pamätá, zbožňuje ho a od detstva chce ho nasledovať. Vie však, že to nie je dôvod. „Keď mám také meno, musím byť v hereckom povolaní niekym významným, inač prehrám“ — povedala vtedy.

Zatiaľ však Anne-Marie nedosia všechny úspechy. Po maturite absolvovala hereckú školu, hrala na provincii, po debutovala v Paríži v divadelnej Viktor Hugo Ruy Blas, v ktorej keď mal velké úspechy jej otec. Ale kri nebola pre ňu priazniva. „Anne-Marie po svojom otcovi iba istú podnosť, nič viac“ — brutálne napisal k Figara.

Dcéru lo. Zdedila tvrdohlavou niekolko Skúša s nevelkú ciel? Na po manželkovi, pan

stává se i toto...

vatelu, polupracovníků a doručovatelů Života

KÁ BESEDA O ŽIVOTĚ

Andrej Gomboš z Jurgova, aktivní činovník naší Společnosti a známý lidový umělec, v pozadí Pavol Ziemba z Lapšanky, předseda MS KSČaS

V popředí František Harkabuz z Harkabuzu, dále Alojz Šperlák z Jablonky. Hovoří tajemník ÚV KSČaS v Polsku Augustin Andrašák

Andrej Vojtas přivítal srdečně účastníky porady jménem místní skupiny KSČaS v Jurgově. Všem přál plodné jednání a další úspěchy při rozvíjení krajanského časopisu. Na snímku: Andrej Vojtas se přihlásil o slovo v diskusi

Snímky:

M. KAŠKIEWICZ
a J. ŠPERNOGA

Dcérę velkého herca to však neodradila. Zdedila poňom aj lásku k divadlu a tvrdohlavost. Má iba 25 rokov a verí, že o niekoľko rokov aj jej meno bude slávne. Skúša svojej sily vo filme, hrá druhú nevelkú úlohu. Podarí sa jej dosiahnuť cieľ? Na snímke: Anne-Marie Philipeová, po manželovi, mladom literárnom kritikovi, pani Garcinová.

Hviezdy o tom, čo vás čaká v januári

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BARA (21.3.—20.4.) — tento mesiac bude pre vás priaznivý, môžete očakávať zlepšenie finančnej situácie. Starší ľudia sa potešia listu, ktorý už dávno očakávali.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BÝKA (21.4.—20.5.) — tento mesiac sa budú striedať dobré a zlé udalosti. Musíte zachovať pokoj a rovnováhu, nepočúvajte klebety, vedie nie sú vždy pravdivé.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BLÍŽENCOV (21.5.—21.6.) — pre mnohých ľudí narodených v tomto znamení prinesie január radosť, pohodu, družnosť a menší úspech v povolaní.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ RAKA (22.6.—22.7.) — mnohí ľudia sa potenie zlepšeniu zdravia. Zasa iní budú mať príležitosť zúčastniť sa spoločenských príležitostí, ale by si mali dať pozor na alkohol.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ LEVA (23.7.—23.8.) — Levy, ktoré sa v ja-

nuári vyberú na cestu, najmä motorovým vozidlom, mali by si dať veľký pozor a v žiadnom prípade nepiť alkohol predtým, ako sadnú za volant.

OSOBY NARODENÉ Z ZNAMENÍ PANNY (24.8.—23.9.) — ak máte medzi príbuzenstvom alebo susedmi staršiu nemocnú osobu, navštívte ju — možno potrebuje vašu pomoc. Mladí budú mať radosť z partnerov.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ VÁH (24.9.—23.10.) — mladomanželia, ktorí sa práve prestáhvali do nového bytu alebo stavajú vlastný dom, nemali by zabúdať, že ich starší rodičia potrebujú pomoc.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ ŠKORPIÓNA (24.10.—22.11.) — podľa všetkého tento mesiac by mal byť pre vás priaznivý, nezabúdajte však, že sú aj iní ľudia, ktorí potrebujú vašu pomoc, aj keď to nedávajú nájavo.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ STRELCA (23.11.—21.12.) — mesiac je

vhodný na cestovanie a ďalšie návštavy. Starší ľudia by si mali dať pozor na choroby z prechladnutia.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ KOZOROŽCA (22.12.—20.1.) — v januári by ste sa mali viac ako doposiaľ venovať partnerovi a deťom — peniaze a drahé darčeky nenahradia skutočný záujem.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ VODNÁRA (21.1.—18.2.) — čakajú vás prijemečné chvíle — najmä mladých ľudí. Dajte si pozor, aby ste si nenarobili nepriateľov neuváženými rečami.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ RÝB (19.2.—20.3.) — Ryby si musia dať tento mesiac mimoriadne veľký pozor na zdravie. V žiadnom prípade neodporúčame cestovanie.

Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

ZASADANIE PREDSEDNÍCTVA ÚV KSČaS

16. novembra t.r. konalo sa v Krasove zasadanie predsedníctva Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Členovia zasadania, ktoré viedol predseda ÚV Adam Chalupec, podrobne prediskutovali všetky návrhy prihlásené na 2. pléne ÚV a ustáli spôsob ich realizácie v nastávajúcom období. Predsedníctvo prerokovalo taktiež rad osobných a mzdových otázok pracovníkov ÚV a obvodov zamestnaných na úvazkoch. Súhlasne so všeobecnej úpravou riešili predsedníctvo prijalo na vedomie a vyjadrielo súhlas s návrhom vyrovnávacích príplatkov a súčasne — v súlade s aktuálnymi potrebami a možnosťami — rozhodlo sa zamestnať inštruktorov pre zabezpečenie potrieb krajanskej kultúrnej a organizačnej práce na Orave a Spiši. Terajšie obdobie — zúrazňovalo sa — treba čo najlepšie využiť pre zaktivizovanie práce súborov, divadelných krúžkov a zabezpečiť im čo najviac vystúpení, v tom aj výmenu medzi jednotlivými miestnymi skupinami.

Členovia predsedníctva sa oboznámili so správou o stave žiakov navště-

vujúcich hodiny slovenčiny na školách a konštatovali, že ich počet klesá, v súvislosti s čím treba podniknúť všetky nezbytné kroky pre zvýšenie tohto počtu. Z ohľadu na závažnosť tohto problému sa predsedníctvo rozhodlo zaradiť otázkou vyučovania slovenčiny do programu 3. plenárneho zasadania ÚV.

Zároveň zdôraznilo potrebu pokračovať bezpodmienečne v recitačných súťažiach, organizovaných za spoluúčasti škôl, ústredného výboru a redakcie Života, ako aj v súťaži kresieb na stránkach nášho krajanského časopisu.

Predsedníctvo ÚV si vypočulo správu o činnosti osvetovej komisie pôsobiacej pri ústrednom výbere, ktorú prednesol jej predseda Bronislav Knapčík, ako aj návrhy tejto komisie súvisiace s rozvojom vyučovania slovenčiny na školách.

Veľa pozornosti venovali účastníci zasadania problematike krajanských účastníkov protifašistického odboja. Uznali, že treba vyvinúť ďalšie úsilie pre konečné vybavenie odpojárskych

práv, ktoré im prislúchajú. Zároveň prediskutovali niektoré otázky súvisiacé s dokončením výstavby a odovzdaním do prevádzky klubovne MS vo Vyšných Liptovských.

Predsedníctvo uznalo, že je nutné rozšíriť propagáciu pôsobnosti KSČaS v masovokomunikačných prostriedkoch. Za týmto účelom ústredný výbor mal by o.i. pravidelne pripravovať informačné materiály pre tlač a súčasne požívať novinárov na všetky najdôležitejšie podujatia našej Spoločnosti.

Na zasadení prerokovali taktiež rad bežných organizačných záležitostí, týkajúcich sa o.i. registrácie MS v Miškove, organizačného usporiadania MS v Husinci, nutnosti zvýšiť vlastné príjmy Spoločnosti, členské príspevky a pod.

Dlhé tradície a nemalý význam v pôsobnosti KSČaS má organizovanie novoročných krajanských stretnutí, stromčekov pre deti, veselíc a pod. V súvislosti s tým bolo rozhodnuté, že obvodné výbory vypracujú pre tohoročné novoročné obdobie program týchto podujati v jednotlivých miestnych skupinách.

Diskusie sa zúčastnili: A. Andrašák, A. Chalupec, B. Knapčík, E. Kott, F. Kovalčík, J. Krišák, F. Kurnát, A. Matičáková, A. Šperlák a J. Šternogá.

J.S.

du, ale všetkých miestnych skupín vo všetkých obvodech. Miestne skupiny sú totiž základnými organizačnými zložkami KSČaS a efekty ich pôsobnosti rozhodujú o plnení uznesení VI. zjazdu a výsledkoch celej Spoločnosti.

Novembrová porada v Jablonke potvrdila, že obvod na Orave sa dôsledne usiluje dosiahnuť tento cieľ. Prekonáva prekážky v organizačnej práci a má už prvé úspechy v kultúrnej pôsobnosti. Po dlhšom obdobe stagnácie pôsobia teraz, ako vieme, dva folklórne súbory MS v Malej Lipnici a Pravarovke, ktoré spolu budú tvoriť reprezentatívny súbor oravského obvodu. Začalo sa organizovať tretí súbor v Harkabuze.

Pre školenie týchto súborov, ako aj kapiel MS v Pravarovke, Malej Lipnici, Harkabuze, Oravke a Podviku rozhodli na porade zamestnať na polovičných úvazkoch inštruktorov Eugena Bandyka a Ludvika Mlynarczyka už od novembra t.r. MS v Chyžnom chce obnoviť činnosť kapely.

Tento rok založili divadelný krúžok MS v Podviku, ktorý sa teší úspechu na Orave a teraz nadviazal styky s miestnymi skupinami na Spiši, keďže mieni vystupovať aj v tejto oblasti. Je to zatiaľ jediný divadelný krúžok v oravskom obvode. V najbližšej budúcnosti sa nepredvída zakladanie iných súborov okrem spomínaných. Zato celé úsilie sa podľa rozhodnutia na porade bude sústredovať na pozdvihovanie výrovné existujúcich súborov a oboha-

cevaní ich repertoáru. Mnoho úsilia si taktiež bude vyžadovať pozdvihnutie pracovnej úrovne existujúcich klubovní MS.

Na porade rozhodli zároveň zvoliť volebnú schôdzku MS v Hornej Zubrici a nanovo rozhýbať pôsobnosť MS v Podskli, ktorá už niekoľko rokov nepracuje.

Účastníci porady prerokovali dosiaľ nevyriešené otázky krajanských odbojárov, ktorým ZBoWiD odmieta priznať odbojárske práva. Sú medzi nimi o.i. Ignác Fiedor a Ignác Gribáč z Podviku, Eugen Kott a Karol Kulák z Dolnej Zubrice, František Svetlák z Malej Lipnice, Ján Rolník a Alojz Skočík z Velkej Lipnice, Vladislav Karwacka z Podsklia a ďalší účastníci bojov v Slovenskom národnom povstani, v 2. paradesantnej brigáde a partizánskych jednotkách po úpadku SNP. Konštatovali, že zamietnutie ZBoWiD-u je v rozpore so stanoviskom ministerstva pre otázky odbojárov, obsiahnutým v liste ÚV KSČaS, ktorý bol uverejnený v marcovom čísle Života 1980. Komisiu pre otázky odbojárov pri Ústrednom výbere KSČaS, utvorenú na II. plenárnom zasadnutí ÚV, zaviazali k takej pôsobnosti, aby orgány ZBoWiD-u v Nowom Saczi kladne vybavili tieto otázky.

A. CHALUPEC

čitatelia
redakcia
redakcia
čitatelia

HARKABUZ

Dedinka Harkabuz sa nachádza medzi horami vo výške asi 700 m nad hladinou mora, pri začiatku horného toku rieky Oravy, teda tam — ako hovorí staré porekadlo — „kde sa začína voda a končí chlieb“.

Je to malická obec nielen rozlohou, ale aj počtom obyvateľstva. Jednako o túto dedinku majú záujem nielen ľudia, čo sa tu chcú zotaviť, nadýchať čerstvým vzduchom, ale aj Gminný urád, keďže byvajú tu návorne hospodáriaci rolníci, ktorí sa dobre starajú o svoje gazdovstvá. Za pozornosť stojí aj to, že v každej domácnosti je napr. vodovod a na gazdovstvách sú silá a nádrže na hnojovicu. O hospodárnosti rolníkov z Harkabuza svedčí stály rast produktivity mlieka, jatočného dobytka a ošípaní. Z tohto hľadiska je dedinka na poprednom mieste v gmine. Aby sa však vyprodukovaný tovar mohlo dovezť do výkupného strediska, treba ísť vozom 7–10 km po ceste plnej jám a výmolov. Narieka na cestu mliekár, stážujú sa rolníci vezúci na predaj dobytok a ošípané, ani šoféri autobusov nechcú už jazdiť pre tie jamy. A predsa stačili by nevelké finančné prostriedky a trochu práce, aby sa túto cestu dalo opraviť a týmto spôsobom urovnáť napäť ludské nervy.

Našu dedinku by ste sa marnie snažili nájsť na mape, lebo tam nie je označená, ale to predsa neopravňuje kompetentné urády, aby naše cesty a obce neoznačkovali. Cestou zo Zabornej do Chyžného prechádza sa cez križovatku, kde sa odbočuje do Podsrnia, Harkabuza, Bukoviny, Podsklia. Žiaľ, na križovatke nie je žiadna smerovka, ktorá by na to upozornila cestujúcich. Preto sa ľahko môže stať, že turista, ktorý po prvýkrát pôjde z Podviku do našich obcí, nájde cestu len veľmi ľahko. Na dôvažok prejde z Podsrnia do Harkabuza, bez toho, aby si bol vedomý, kde sa nachádza, keďže na hranici týchto dedín niesť žiadnej znáky.

Obraciame sa preto na redakciu s prosbou o intervenciu, aby kompetentné urády, zodpovedné za takýto stav, nám čo najskôr opravili cestu a označkovali spominanú križovatku a obce. Týmto spôsobom by sa o nás prestalo hovoriť ako o obci „kde čert dáva dobrú noc“.

FRANTIŠEK HARKABUZ

NOVÁ BELA

Bol som účastníkom redakčnej porady Života, ktorá sa konala 26. októbra t.r. v Jurgove a chcel by som sa aspoň v pár slovach podeliť svojimi dojmi z tohto užitočného stretnutia. Na porade boli prerokované všetky otázky týkajúce sa vychádzania krajanského časopisu Život a jeho dochádzky k čitateľom na Spiši, Orave a v českých strediskách. Preto ani nie div, že sa rozprádla zaujímavá diskusia, ktorej sa zúčastnili mnohí prítomní krajania.

Stretnutie dopisovateľov s pracovníkmi redakcie Života bolo podľa mňa veľmi vydarené, keďže sme sa mohli spoločne porozprávať o problémoch súvisiacich s vychádzaním Života, o uverejňovaných materiáloch a všetkých otázkach, ktoré nás zaujímali. Účastníci došli k záveru, že všetci dopisovatelia mali by podľa možnosti pravidelne prispievať do nášho krajanského časopisu. Treba sa taktiež usilovať, aby všetky prihlásené návrhy boli závedené do praxe.

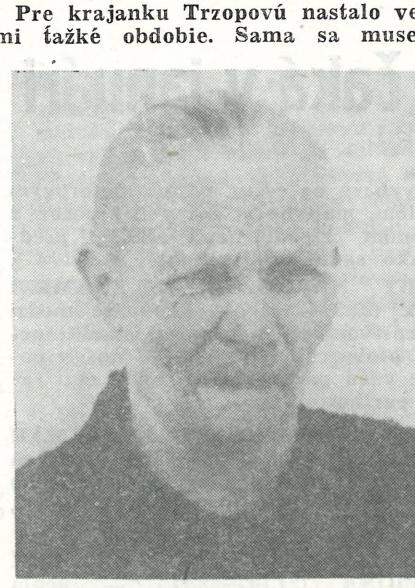
V tradičnej súťaži o Zlate pero, ktorú redakcia organizuje pre najlepších dopisovateľov, získali odmeny 4 naši krajania, medzi nimi aj ja. Preto chcel som podakovať redakcii nášho časopisu a súčasne uistíť, že budem sa ďalej snažiť pravidelne písat a aktívne pôsobiť v prospech nás všetkých.

JOZEF MIRGA

STOROČNÉ JUBILEUM KRAJANKY MÁRIE TRZOPOVEJ

15. decembra t.r. dožila sa krásneho jubilea — 100 rokov života krajanky MÁRIE TRZOPOVÁ, rodená Zlahodová z Čiernej Hory.

Narodila sa 15. decembra 1880 v chudobnej rodine. Od malíčka musela ťažko pracovať, vedľa rodicovské kameňastej rôličky stačili sotva na skromnú obživu. Vydať sa dosť mädo, a keď mala 21 rokov, narodil sa jej syn Ján. Potom prišli na svet ďalšie deti — spolu piatí synovia a tri dcéry. No nevelké gazdovstvo a neúrodné polia nemohli vyzáviti početnú rodinu, čo spo-

stará o deti. A keď ešte zárobky v Amerike neboli také, ako sa očakávalo, neraz jej prišlo do úst si odtrhnúť, len aby defom nechýbal. Po šiestich ro-

koch sa manžel vrátil domov, deti podrástili a postupne začali zakladať vlastné rodiny. No ešte si nemohla dovoliť na oddych. Prišli vnuci, prvy, druhý a ďalší, nuž bolo treba na nich dozrieť. Vedľa mohla odmietnuť, keď ju potrebovali.

V roku 1947 zomrel manžel kr. Trzopovej. Ona sama, zocelená tvrdou prácou, naďalej hospodárala na gazdovstve. Keď v roku 1948 vznikla v Čiernej Hore mestná skupina Spoločnosti, patrila k jej prvým členom.

Dnes z jej detí už tri nežijú. Najstarší syn Ján má 79 rokov a najmladšia je 55-ročná dcéra Helena, manželka predsedu MS v Čiernej Hore kr. Sebastiana Mlynarcíka. Celá rodina dôstojnej jubilantky má teraz presne 135 členov — dcér, synov, vnukov, pravnukov a praprvnukov.

Za celý svoj život praprababička Mária Trzopová nepoznala vlastné lekárov. Vedľa — ako neraz hovorievala — ani si nemohla dovoliť chorlávieť. Ešte po deväťdesiatke ju bolo často vidieť na poli. Avšak v posledných troch rokoch už jej zdravie prestalo slúžiť. Z domu už nevychádza, no ďalej si zachováva jasnú mysl. Váženej jubilantke zeláme všetci po kojné a šťastné dni.

JÁN ŠPERNOGA

Stretnutie, na ktoré sa čaká! Takto by sa mohlo charakterizovať mimogramový obsah našich výročných redakčných porád. Nie je to nadsádzka keď konštatujeme, že v takom veľkom počte majú naši krajania a priaznivci spojení s KSČaS a redakciou Život príležitosť podať si opäť ruky, vymeniť názory osobne a „bez protokolu“, podeliť sa radostami a starosťami. Už od príchodu, počas každej prestávky nemlknu ľudské hlasy: to sa tí zo Spiša, Oravy, zo slovenských a českých stredísk v iných oblastiach krajin chce vyrozprávať, hoci vedia, že sa možno aj skôr, ale celkom iste o rok opäť stretnú na redakčnom fóre. Táto situácia ulahčuje stretnutia a spôsobuje, že na každej našej porade je tak prijemné ovzdušie. Všetci spolu

tvoríme kolektív v rodinnom zmysle tohto slova, ktorý čoraz viac stmeluje uplyvajúci čas.

Na našich snímkach predstavujeme týchto ľudí, ktorí sú si a nám veľmi blízki. Mnohých sme iste — z pochopiteľných dôvodov — opomenuli, hoci sa snažíme, aby relácie z týchto stretnutí boli čo najväčšestrannejšie. Sami sme totiž pod vplyvom tohto svojského ovzdušia redakčných porád, ku ktorým sa cez rok vraciame v myšlienkach a aj redakčným perom.

Dakujeme vám za všetko, drahí priatelia! Mimoriadne srdcne ďakujeme krajanom z Jurgova za všeobecnú nezistnú pomoc pri organizovaní tohtorej porady. Dovidenia čo najskôr, avšak celkom iste na ďalšej redakčnej porade.

KRAJANSKÁ BESEDA O ŽIVOTE

Snímky:
M. KAŠKIEWICZ
a J. ŠPERNOGA

Krajanky (zľava) Mária Chovančová z Podsrnia, Mária Gribáčová z Podvlnky

Záber z výročnej porady dopisovateľov a spolupracovníkov Života v Jurgove

Krajania (zľava) Anton Grobarčík z Oravky, Ján Kubásek z Kacviny, Peter Jurčák z Oravky, Andrej Vaksman'ský z Tribša a Ján Petrášek z Krempeach

Kr. Vendelin Vengrín a Eugen Kott z Dolnej Zubrince

Kr. Jozef Karnafel z Veľkej Lipnice a ďalší účastníci porady z Oravy

Kr. Žofia Bogačíková z Nedece

POKRAČOVANIE ZO STR. 3

FRANTIŠEK ŠOLTÝS z Vyšných Lapšov:

Počul som v diskusii, že Spoločnosť nerobi to alebo ono. Ale prečo nehovoríme, že napríklad nemáme peniaze, ale poradíme si sami? Urobme nejakú zábavu alebo iné pôdujatie a peniaze, ktoré nám z toho zostanú, mali by sme určiť na účely Spoločnosti. Taktôž by sme si mohli vygazdovať finančné prostriedky na naše potreby.

Za druhé hovorilo sa, že súbory, kapely atď. nemajú ako cestovať. Te-

raz je príležitosť predložiť návrh, aby nám ministerstvo pridelilo autobus alebo nejaký väčší dopravný prostriedok, pre potreby našich súborov a zájazdy, aby sme mohli cestovať kedy chceme a kde chceme a nemuseli požičiavať autobus a stále počúvať, nemáme. Navrhujem, aby sa Spoločnosť obrátila na patričné úrady o dopravný prostriedok.

EDMUND POSPÍŠIL z Kucova:

Já bych se chtěl jen stručně zmínit o veci, která je sice drobná, ale v našich podmírkách se stala pro naši práci veľmi dôležitou. Protože jsme odevzdali

bicí nástroje, kytary, zesilovač a prostě všechno, zůstal nám len gramofon. Nemáme však desky. Ty dvě obálky jsou již ohorané, a pak, nelze přece pouštět stále dokolečka jen to samo. Máli jsme slíbené gramofonové desky. Táži se tedy: Co je s nimi, kdy je dostaneme?

BRONISLAV KNAPČÍK z Mikolowa:

Navrhujem, aby Ústredný výbor poskytol organizačnú a finančnú pomoc ešte neregistrovanej miestnej skupine v Mikoloweho, ktorá zatiaľ nemá potrebnú miestnosť. Ide o to, aby táto MS mohla pôsobiť.

KAROL PRELICH z Fridmana:

Mne ide o dvojjazyčné nápisy na obchodoch. U nás, vo Fridmane nie sú. Neviem, či to má vybavovať predsedu každej miestnej skupiny, alebo aj ústredný výbor? Viem, že dvojjazyčné nápisy musí žiadať miestna skupina, UV to za nás nemôže urobiť. Ale myslím si, že keď sa dvojjazyčných nápisov bude dožadovať len MS, družstvá GS nebudú tak reagovať, ako keď sa na ne obráti UV Spoločnosti.

Okrem toho chcel by som ešte povedať o našej dychovke vo Fridmane. Prosíme, aby nám UV pomohol a zabezpečil pre dychovku inštruktora. (...)

PÔDA pre producentov

Koncom októbra t.r. sme mali možnosť oboznámiť sa s postojom Politického byra ÚV PZRS a predsedníctva ÚV ZES ku kľúčovým problémom polnohospodárskej politiky, polnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva. Rolníci iste s vrodenou pozornosťou prečítali tento dokument, v ktorom sa v úvode konštatuje: „že realizácia smerov polnohospodárskej politiky bola zlá a že takýto stav nemožno ďalej tolerovať.“ Dokument v ďalšej, podrobnej časti predstavuje rad nových rozhodnutí a riešení, ktoré majú podstatne zmeniť doterajšiu situáciu. Z mnohých otázok, ktoré majú podstatný význam pre rozvoj polnohospodárstva a náležitú životnú a pracovnú úroveň rolníkov, za jednu z najdôležitejších treba uznáť zdokonalenie hospodárenia pôdou. V dokumente čítame, že: „Hospodárenie pôdu je vždy najpodstatnejším prvkom polnohospodárskej politiky, preto Politické byro ÚV PZRS a predsedníctvo ÚV ZES konštatujú, že najdôležitejší základný prostriedok polnohospodárskej výroby, akým je pôda, bude odovzdávaný tým gazdovstvám, ktoré ho dokážu trvale, najlepšie a najefektívnejšie využiť.“ Sledovanie tohto procesu bude rovnako s odpoveďou na otázku, ako prebieha obnova spoločenského života vo vztahu k vidieku.

Zlé hospodárenie pôdou má niekoľko, ak nie viacero praktických, podstat-

ných vás. Predovšetkým hodne pôdy ležalo úhorom. Tieto úhory boli vidiťelné najmä v období vegetácie. Boli však starostlivo skrývané, čo je vinnou nielen miestnej administratívy. Keď som písal o dožinkoch v Piotrkowom Trybunalskom, s úžasom som prečítať v dožinkovom bulletine interview s náčelníkom gminy v Poświętym s titulkom U nás neexistujú úhory! Poznám túto gminu, lebo s ňou susedim a tak viem, že úhorov tam bolo vždy veľa, najmä v dožinkovom roku. Protesty proti takýmto klamstvám boli bezvýsledné. Neobsiata pôda nedávala úrodu, ochudobňovala krajinu. Prehliadky polí sa robilo na jar, kedy rolník zanedbávajúci gazdovstvo mohol tvrdiť, že na úhore bude ešte siať alebo sadíť to alebo ono. Aj s odovzdávaním tzv. volnej pôdy rôznym užívateľom bolo všelijako. Predovšetkým „obšťastňovali“ touto pôdou SKR-y, družstvá rolníckych krúžkov, ktoré neboli vždy schopné ju obhospodiť a keď to urobili, dosahovali na tejto pôde horšie výsledky, ako súkromní rolníci. Za každý hektár pôdy prevziatý od rolníkov dostával sozialistický sektor 50 000 zl dotácie. Teda tento sektor prebral pôdu pre dotáciu a nie preto, aby ju správne obhospodaril. Využívanie náradia SKR-ov na obrábanie tejto pôdy, ochudobňovalo, tak nevystačujúce služby súkromným rolníkom. Písali sme prednedáv-

nom (Život č. 10/80, str. 3) o neblahej pôsobnosti SKR v Zelove. Odovzdávanie pôdy rolníkom sprevádzala zdlhavá procedúra, typická pre našu miestnu byrokráciu. Napokon zabavovanie pôdy na mimorolnickej účely, dobrej pôdy, ochudobňovalo navždy krajinu z potravín, ktoré sú dnes nad zlatom.

Iba tieto príklady, je ich oveľa viac, svedčia o tom, že existujú pomerne veľké rezervy pôdy, ktorá už na budúci rok môže dať úrodu. Môže — dodajme — ak aj iné rozhodnutia obsiahnuté v dokumente budú rýchle uvedené do praxe. Treba k nim zaradiť predovšetkým dostatočné dodávky priemyselných polnohospodárskych výrobných prostriedkov pre vidiek, spravidlivý delbu týchto prostriedkov medzi jednotlivé sektory polnohospodárstva, ako aj to, aby sa polnohospodárska produkcia stala trvalo rentabilná.

Podľa všeobecnej mienky rolníckeho gazdovstva musí mať prinajmenšom 10 ha polnohospodárskej pôdy, aby zaistilo sociálne minimum vidieckej rodine. Preto sa treba usilovať tvoriť práve takéto gazdovstvá, alebo aj väčšie, alebo práve také budú môcť dávať vysokú produkciu. Dnes rolníci začínajú často pracovať v priemysle iba preto, že majú príliš malé gazdovstvá, aby mohli z nich žiť na primeranej úrovni spolu s rodinou. Prameňom pôdy pre dobrých producentov môžu byť nielen gazdovstvá odovzdávané štátu za invalidné a starobné dôchodky, ale aj SKR-y a iné gazdovstvá, ktoré nie sú v stave efektívne gazdovať na pôde. Pôda a iné prostriedky nevyhnutne pre gazdovanie na nej by mali byť odovzdávané za výhodných podmienok tým, ktorí zaručujú dosahovanie vysokej produkcie.

M. BRZOZA

je najčastejšie zamračené a hmlisté počasie.

December býva počiatočne dosť teply, hoci nechybujú dni s velkou oblačnosťou. V druhej dekáde nastáva už výrazné ochladenie, prudké vetry, viačej snehohladové zrážky a prakticky úplná oblačnosť. Na horách, ako obyčajne koncom astronomickej jesene, začína dut zimný horský výctor. Najnižšie teploty prináša tretia dekáda, na juhu a juhovýchode snehové zrážky a dokonca fujavice. Treba počítať aj s možnosťou dažďov so snehom a s mrholením. Štatistiky každé druhé Vianoce sú teplé a každé sieste mrazivé. Pripromeňme, že v roku 1977 boli Vianoce „na vode“. V celom Poľsku bol odmäk. Sneh a mráz sme mali iba na Nový rok, potom bolo opäť teplo. V roku 1978 po veľmi mrazivej Barbore bolo na Vianoce slnečné počasie. Náhly pokles teploty sa začal 29. decembra a v silvestrovskú noc začali fujavice, závere a poládovice, ktoré sme pocitili všetci. Obrovské množstvo snehu, ktoré vtedy napadlo, ležalo celú zimu. Po teplej a dažďovej Barbore v celom Poľsku, vlaňajšie vianočné počasie pripomína jar. Nepotvrdilo sa ľudové príslušie. Najteplejšie bolo v Novom Sáčku, kde na teplomeroch za-

znamenali +9°C, v Zakopanom +6°C a na slnečných miestach dokonca +16°C. Najchladnejšie bolo v Suwałkoch, kde zaznamenali +5°C. V tom istom čase v Ríme teplota dosiahla +30°C. Ostatne už dávno nebolo tak veľa teplých dní, ako pačas vlaňajšieho decembra.

Pripomeňme si ešte niekoľko decembrových príslušie: — Mrazivé Hody, bude skoro plno vody a keď slota, nebude rýchle blata; — Štedry deň pekný, zornička jasná, bude stodola plná; — Na Vianoce blato, na Veľkú noc sneh a naopak; — Adam a Eva ukazujú, aký január a február nasledujú; — December mrazu nefutuje, zato január povoluje; — Od Lucie (13.XII.) rájaj dvanásť dní do dňa štredreho, hľad na slnko a na hviezdy a predpovieš mesiac každý; — Na Nový rok pohoda, v poli bude úroda; — Na Tři krále mrazili tříma, bude ještě dlouhá zima; Není-li mrazu a sněhu v lednu, býva jich dosti v březnu a dubnu; Pripromeňme zároveň, že podľa astronomických pozorovaní po teplom decembri býva vo väčšine prípadov teplý január. Potvrdí sa to?

(zozb. Mišo)

DECEMBER 80

December, dávny starorímsky desiaty mesiac, od reformy kalendára uskutočnenej rápežom Gregorom XIII. v roku 1582, teda v našom kalendári — dvanásť a posledný mesiac v roku. Prináša zrážky v každej možnej podobe: dážď, mrholenie a dážď so snehom. Počas dáždivých dní býva často hmla. Prináša aj opravidlivú zimu s mrazom a snehom. Iba vetrov je menej a menšia je aj vlhkosť vzduchu. V Tatrách sú možné horské vetry a na Balte morské búrky. Môžu sa tak tiež vyskytnúť silnejšie vetry počas prechodu atmosférických frontov. Ako obvykle, kym sa počasie neustáli, môžeme pocítiť srdcové a reumatické bolesti, ako aj ťažkosti s dýchacimi cestami. Keď nastane skutočne zimné počasie, bolesti prestanú. Evidencia, čo sú citliví na horské vetry, môžu trpieť nespavosťou.

Predzvest tohoročnej zimy znamenal prvý sneh, ktorý napadal v Tatrách

už 18. septembra t.r., teda ešte pred príchodom jesene. Priniesol ho studený severozápadný výctor. Po dĺhodobých intenzívnych dažďoch v južnej časti Poľska napadol ďalší sneh v dňoch 11. a 12. októbra t.r., v tom aj na Spiši a Orave. Nebol to však zimný sneh a rýchlo sa stopil. Iba ľudský organizmus nestačil reagovať na prudké zmenu tlaku a teploty.

Astronomická zima nastane tento rok — keďže je to rok priestupný — 21. decembra, teda o deň skôr. Nie sú však vylúčené ani skoršie útoky mrazu a snehu. Z mnohorečných astronomických pozorovaní vyplýva, že termická zima, teda obdobie s priemerou teplotou pod nulou, prichádza obvykle okolo štyri týždne pred astronomickou zimou. V Tatrách a na Snežke je to už okolo 24. októbra, na Podhali okolo 12. novembra, desať dní neskôr na Mazurskom pojезeri a v centrálnom Poľsku priemerne v prvej dekáde decembra. Najneskôr prichádza na baltské pobrežie — približne na začiatku astronomickej zimy. Najchladnejšie je na Podhali, v Krkonošiach a na Mazurskom pojезeri, zase najteplejšie v oblasti Gdanska a Štetína. Priemerne 3/4 zimných dní sú bez slnka. Od konca novembra do konca februára

JANUÁR – LEDEN

Na dobrom gazdovstve neexistujú možnosti, ktoré spomaliť pracovné tempo dokonca ani v zime. Vela práce je priamo na dvore, ako trebars pri oprave plotov a budov, oprave náradia atď. Na poliach treba odstraňovať vodu z ozimín (ak vznikli jazierka po odmäku), ničiť ľadovú škrupinu na snehu.

Nevyhnutné je pravidelné napájanie zvierat vodou, nevriliš studenou. Treba sa starať o čistotu kože zvierat. Zvieratá musia byť pravidelne kŕmené, vždy v tom istom čase.

Vypláca sa starostlivosť o vysokú nosivosť sliepkov v zimnom období, lebo v tomto čase sú vajcia najdrahšie. Slepky sa má vypúšťať na dvor, aby mali zaistený pohyb. Aby sme hydinu v kúrine povzbudili k pohybu, dobre je hádzať zrno do stielky, vešať na stene mrkvu, repu atď. Ak v kúrine nemáme ventiláciu, musíme ho vetrať. Dôležité je predĺženie „svetelného dňa“. Nosnice mali by mať svetlo 12–14 hodín denne. Preto kúrine musíme osvetľovať podľa toho, ako sa skracuje deň. Malo by sa to robiť až do marca.

Veľký význam v kŕmení ošípaných majú vitaminy a minerálne zložky. Minerálne zložky tvoria súčasť kostí a tkanív a splňajú mnoho iných funkcií.

Najdôležitejšou zložkou je vápnik, ktorý spolu s fosforom tvorí súčasť kostí a zubov. Tieto zložky mali by sa nachádzať v krmivách v pomere 1,3 vápnika: 1 fosforu. Príznakom nedostatku vápnika (čo sa najčastejšie stáva) je hrubá, šúpajúca sa koža, ťažký pohyb, krvica, slabý rast, slabá chut k jedlu a u prasnic malá mliečnosť a vrhanie mŕtvych prasiat, nízka plodnosť.

Veľké množstvo vápnika majú zelené krmivá, ako aj seno z mladých vŕkavkých rastlín, mäsovko-kostná múčka a mlieko. Fosfor je obsiahnutý najmä v obilnom zrne, výliskoch a v rybacej múčke.

Horčík (magnez) je jednou zo zložiek kostí a podielia sa aj na procesoch látkovej výmeny. Najväčšia horčíka je v zelených krmivách, sene, výliskoch, zemiakoch, kukurici, ovse a v mlieku. Teda nedostatok tejto zložky je zriedkavý.

Dôležitou zložkou je draslík, sodík a chlór. Nedostatok draslíka a sodíka spôsobuje u zvierat nechuť k jedlu. Draslík zvieratám v podstate nechybuje, keďže sa nachádza v eukrovej repe, zelených krmivách, rybacej múčke a v mlieku. Častejšie chybajú chlór a sodík. Aby sme tomu zabránili, treba dávať zvieratám kuchynskú sol. Denná dávka soli by nemala presahovať 0,1 g na 1 kg výhy zvieratá. Tak napr. ošípaná, ktorá väži 100 kg, môže dosahovať do krmivá prídavok 10 g kuchynskej soli denne.

Sira je zložkou živočíšných bielkovín. Veľké množstvo tejto zložky je v mäsovej múčke, semenných vŕkavkých rastlín, obilnom zrne a v sene a lucerny.

Okrem týchto zložiek nazývaných makroelementami, zvieratá ešte potrebujú — v oveľa menšom množstve — iné minerálne zložky nazvané mikroelementy.

Najdôležitejšou z nich je železo. Chudokrynosť, ktorá sa často prejavuje u prasiat, je spôsobená práve nedostatkom tejto zložky. Kedysi dávali zvieratám trochu lesnej zeminy alebo hliny, bud ich vypúšťali na výbeh. Týmto spôsobom zvieratá

získavalí potrebné železo. Pohodlnejšie je očkovať troj- päťdenné prasiatá železitým preparátom — ferrodexom. Iné skupiny ošípaných by mali dosahovať železo v krmivách. Najčastejšie je v poextraktárenom šrote, živočíšných krmivách (mlieko obsahuje malo železa), ako aj v sene vŕkavkých rastlín.

Med, ktoréj nedostatok môže byť taktiež príčinou anémie, dávame zvieratám v podobe síranu meďnatého (siarcian miedzi), keďže v krmivách sa nachádza v malom množstve.

Zinok má vplyv na dobrú látkovú výmenu. Vyskytuje sa vo veľkých množstvách v krmivách živočíšného pôvodu.

Nevyhnutný je aj jód, ktorého nedostatok spôsobuje prílišný rast štitnej žlázy, u prasnic rodenie mŕtvych prasiat, zasa v kŕmnych bravov zníženie váhového prírastku. Prameňom jódú sú krmivá živočíšného pôvodu. Možno zvieratám dávať aj jódovou sol.

Mangán sa nachádza v kostiach, je obsiahnutý v zelených rastlínach, obili a poextraktárenom šrote. Najistejším spôsobom dodávania zvieratám potrebných minerálnych zložiek je používanie v kŕmení polfamixov, ktoré vyrába nás krmovinársky priemysel.

Prasiatka by mali dosahovať polfamix P, kŕmne ošípané — polfamix T alebo T-super. Kedysi v súčasnosti chybajú polfamix pre prasnice, možno im dávať awimix určený pre hydinu.

Ak nemôžeme kúpiť polfamix, musíme sa postarať o zabezpečenie minerálnych zložiek tým, že krmivá dávané zvieratám musia byť čo najrozmanitejšie. S.D.

Zajímavosti

SLÁMA DO KRMNÝCH SMĚSÍ

Prototyp zařízení na fyzikálne chemickou úpravu slámy k výživě hospodárskych zvířat vyvinuli pracovníci Agroprojektu v severomoravském Gottwaldově. Zařízení, ověřené v několika zemědělských družstvech, zpracuje a upraví za osmihodinovou směnu dvě až tři tuny slámy.

Sláma se rozseká, rozmění a potom louhuje. Tato technologie přiznivě ovlivňuje proces zažívání; snižuje také obsah těžkých stravitelných složek krmiva.

První provozní a veterinární pokusy a testy prokázaly, že se rovněž snižuje hladina kyselosti štav v trávicím ústrojí skotu. Pokus v délce 42 dnů, jemuž předcházelo 14denní tzv. navýkaci období, rovněž prokázal, že zvýraťa strávila více krmiva a nezůstává tolik zbytků; i toto zjištění svědčí o chutnosti nové krmné směsi. Většinu příjmu krmiva odpovídá téměř o 12 procent vyšší průměrný denní přírůstek u býků. Podobné výsledky zaznamenala zootechnici a veterináři u dojnic. Zvýšený příjem krmiva se přiznivě projevil v jejich užitkovosti: dojivost se zvýšila v průměru o 0,67 litru denně.

Dosavadní zkušenosti potvrdily, že vhodné využití louhované slámy závisí především na způsobu její sklizně, správném zařazování do odpovídajících typů krmných směsí a jejich dočasném strojním promíchání.

TISKOVÁ AGENTURA ORBIS

Navrhujeme vám dnes, milé čitateľky, šaty pre plnoštihle postavy. Šaty zľava majú guľatý výstrih, dlhé všívané rukávy, skladanú sukňu a sú zapínané vpred od výstrihu po jeden gombík pod opaskom. Výstrih je ozdobený bielym žabó, opasok je kožený s kovovou prackou a malou retiazkou. Šaty sú čierne s drobnými bielymi bodkami. Šaty sprava sú taktiež čierne s bielou vzorkou. Všimnite si volániky okolo výstrihu, pri manžetke a pozdĺž zapinania. Opasok je čierny.

NA ADAMA A EVU

- Na Adama a Evu k bližnému bez hněvu.
- Eva svádí na Adama a Adam na Evu; oba jedli z jednoho stromu.
- Co by si Adam počal, kdyby mu býval Bůh do ráje Evu nedal.
- Evičky na Adama mají spadeno, jen málokdy jsou s ním zajedno.
- Přísný je Adamův řád (manželský stav).
- Adam snědl jablko nám ke škodě.
- Adamovo žebro spíše ku škodě jest nežli k užitku.
- Adame, po tobě každý člověk klame!
- Jaký jsi na den štědrý, takový budě rok celý.
- Adam a Eva ukazují, jaký leden a únor nastupují.
- Je-li na Adama a Evu hezky a mrazivě, bude brzy po zimě.
- Na Adama a Evu čekajte na oblevu.

(Z knihy příslövi)

Ked' me žiarliví presvedčame sa, že milujeme tak, ako sa presvedčame, že žijeme, ked' nás niečo bolí. (Colette)

Zásluhy a snúbenice rýchlo starňu.

Hovoríť pravdu je veľmi výhodné. Človek si nemusí pamätať, čo vrazil predtým. (M. Chevalier)

Učitel se táže žáka:
— Kdo je kanibal?
— Nevím — odpovídá žák.
Učitel mu chce pomoci:
— Kdybys snědl tatínka a maminu, to čím bys byl?
— Sirotkem, prosím.

Chlapeček stojí u zdi a čurá.
Malá holčička se chvíli dívá a pak nadšeně prohlásí:

— Panečku, to je ale praktické!

— Aké máte plány do budúcnosti?
— pýta sa reportér murárskeho majstra.

— Teraz pôjdem do bufetu desiatovať, no a potom sa uvidí!

Aký je rozdiel medzi Angličanom a Škotom, ktorí náhle oplešiveli?
Základný. Angličan si totiž kúpi cylinder a Škot ... predá hrebeň.

z domáceho hrnca

Stedrovečerné jedlá, podobne ako sám štedrý večer, majú svoj pôvod v dâvnej minulosti. Celé storočia sú skoro také isté. Nejčastejšie je to hubová alebo rybacia polievka, kapusta a pirohy s hubami, kapor alebo štuka, sledge, makové rezance, slivkový kompot a na záver najčastejšie jablká, orechy a iné sladkosti.

Tradícia siedmich alebo aj viac chodov sa podnes dodržiava v našich domácnostach. Zhromažďuje okolo štedrovečerného stola a stromčeka rodinu, často bývajúcu daleko a je milou spomienkou na detské roky, ktorú odkazujeme d'álšim pokoleniam. Kulminačný bodom večera sú srdečné blahoželania a netreplivo očakávané — najmä deťmi — darčeky pod stromčekom.

Ked' pripravujeme jedlá na štedrú večeru, snažíme sa ich voliť tak, aby obsahovali plody celého roku. Už od veľmi dávnych čias sa ľudia starali aj o to, aby nechybovala kapusta s hriachom, kdežto toto jedlo je symbolom zdravia a sily. To isté sa týka aj makových jedál — symbolu plodnosti a bohatstva. Najčastejšie sú to rezance, no a samozrejme makový závin. Na prvý sviatok vianočný a dokonca aj na druhý, sa najčastejšie podáva vela studených jedál, najmä údenín a mäsa, potom pečenú hydinu a samozrejme aj cesto.

Ak chceme, aby hydina bola pekne pokrájaná, musíme mať k tomu vhodné nožnice. Možno ich dostať v obchodoch, výdavok nie je príliš veľký a výhoda veľká. Hydina delíme pozorne, aby sa nám nemrvila. Malé kurča najprv rozrezeme na dve polovice, pozdĺž chrba a cez prsa, kym väčšie ešte dodatočne — každú polovicu na štrvky. Ak je kurča veľmi veľké, krájame ho na šesť alebo osiem porcií. Pokrájané uložíme na plochej mise vcelku, prsami navrch.

Velké kačice, husi a morky krájame na viac častí. Najprv na polovicu, potom oddelíme prsa a pokrájame ich šikmo na tenké plátky — ktoré nechávame pri kosti. Nožičku, podla vekosti, delíme na tri alebo štyri kúsky. Chráb striháme na rovne priečne kúsky. Tako pokrájanú hydina uložíme na plochej mise a snažíme sa, aby vyzerala ako pred delením na porcie.

Nesmieme zabúdať, že vianočné sviatky sú mimoriadne ľažké pre osoby, ktoré musia dodržiavať diétu, buďto pre vápenatenie tepien, cukrovku, žalúdočné choroby alebo nadmernú váhu. Na jednej strane sú odmedzené diéta a na druhej strane je tu množstvo príležitostí, ktoré poskytuje bohatý vianočný stôl. Pouvažujeme teda aj o jedlách, ktoré nezaťažujú príliš naše žalúdky a o striednosti nielen v piti vína alebo iného alkoholu.

Návrat k liečeniu bylinami, aký sa prejavil po prvej svetovej vojne, sa v posledných rokoch stal predmetom mimoriadneho záujmu celej spoločnosti.

Ziaľ, nie je už veľa starších ľudí, ktorí vedia zbierať a používať bylinky, zase mladí nie vždy vedia, odkiaľ majú čerpáť vedomosti z tejto zaujímavej oblasti.

Ked'že chceme aspoň v málom vyplniť túto medzeru, rozhodli sme sa už od tohto čísla zaviesť v Živote

kútik zberateľov bylin

Treba tuná poznamenať, že časť rastlín je jedovatá. Preto keď sa sami liečime, musíme bylinky používať veľmi opatrné a rozhodne poznat ich účinok.

V domácnosti pripravujeme bylinky obyčajne tak, že ich sparujeme (rozdrobené bylinky zalejeme vriacou vodou, prikryjeme a pijeme asi o 20 minút), bud' robíme odvary (porciu bylinky zalejeme studenou vodou a na malom ohni varíme asi 30 minút). Voľba spôsobu prípravy závisí od druhu bylinky. Sparujeme bylinky, ktoré obsahujú prichádzajúce vitamíny a zárodniny, zároveň vyrážame vodou z tvrdých a ľahko rozpustiteľných surovín napr. z kôry, kořenov, aromatických pakoreňov obsahujúcich kysličník kremičitý atď. Sú aj bylinky tak veľmi citlivé na teplotu, že ich stačí iba zaliať studenou vodou a nechať takto niekoľko hodín. K týmto bylinám patrí napr. imelo biele a pastierska kapsička.

LUBOVNÍK BODKOVARNÝ

(hypericum perforatum L.)

V rôznych oblastiach Polska ho nazývajú aj krížová bylina, svätojánska bylina, bylina sv. Jána alebo prestrelená.

Je to bylina s tvrdou lodyhou, vysokou asi 70 cm. Ked' hladíme na listy lubovníka pod svetlo, robia dojem bodkovaných. Tento dojem spôsobujú mechúriky éterických olejov rozosiate na listoch. Táto bylina kvite od júna do septembra. Rastie na suchých slnečných miestach — kopecoh, medziach, lúkach, na okrají lesov a v kroví. Zbiera sa horné, rozvetvené a listnaté časti lodyh v dĺžke asi 25 cm z rozkvitajúcich alebo čerstvo rozkvitných rastlín, obyčajne koncom júna alebo začiatkom júla. Nesmie sa zbierať bylinky so semenami. Lubovník sušíme na zatielenom vzdúnom mieste.

Lubovník sa široko používa ako prostriedok proti chronickým ochoreniam žalúdku, pečienky a v liečení chorôb nervového systému. Používa sa aj na rany, vredy, obareniny a proti ochoreniam d'asien.

Na dlhé večery v zime vám odporúčame túto peknú dlhúkočkovovanú sukňu zapínanú na tri gombíky. Na našom obrázku sukňa je bielo-šedo-čierna, teplý vlnený rolák biely, vestička čierna s bielou vyšívanou ozdobou.

mladým mladším aj mladším

Vianoce sú sviatkami radosti, pokoja a rodinnej pohody. Všade na svete sú spojené s mnohými dávnymi zvykmi. Samotné vianočné stromčeky sú symbolom iba od roku 1830. Podľa ľudovej tradície severských krajín, za dávnych čias zvykli ľudia prinášať do lesov a hôr rôzne maškry, ktoré kládli zvieratkám pod stromčeky. Balili ich do pestrých šatiek alebo do brezovej kôry.

Ako si my nevieme predstaviť Vianoce bez kraja, tak v Anglicku nemôžu byť bez vianočného moriaka. A vo Francúzsku sa na štredovečerných stoloch zjavujú ustrice, biele klobásy, bažanty, mandľová polievka a nesmie chýbať — hus.

U nás sa stal symbolom Vianoc štedrý Mikuláš. V Spojených štátach severoamerických sa taká postava nazýva Santa Claus. Vo Francúzsku rozňaša darčeky ujo Nôel-Nôel. Je to veselý ujček, ktorý pred príchodom rozosle deťom fotografie s týmto oznamom: „Milé dieťa, nesmieš byť sklamanej ak Ti nespĺní všetky želaní. Som už starý a zábudlivý. Tvoj Nôel-Nôel.“

POZNÁVAJME SLOVENSKÝCH TVORCOV

December

December je, december,
nestoj vonku, dnu sa ber!
Zima striehne za horami,
chce fa chytiť za golier.

Ktože by sa zimy bál,
keď má teplú čiapku, šál?
A ktože sa — no povedzte —
na sanici neohrial?

RUDOLF DOBIAS sa narodil 29. septembra 1934 v Dobrej. Po maturite na gymnáziu v Trenčíne absolvoval nadstavbové štúdiu na Strednej priemyselnej škole v Bratislave. Pracoval ako technik v národnom podniku Slovlič v Trenčíne. V súčasnosti sa venuje len literárnej a rozhlasovej tvorbe. Básne a poviedky pre deti publikuje v Zorničke, Ohniku a Slnečku. V jeho literárnej tvorbe prevažujú zatial rozhlasové hry. Prinášame ukážky z básnickej tvorby.

Vinš

Vianoce, Vianoce,
sniežik sa ligoce,
slniečko v ňom hľadá
strieborné ihlice.

Jednu nájde v lome,
druhú v našom dome,
v zelenom ihličí
na vianočnom strome.

Vianoce, Nový rok,
brána otvorená,
Prijmte vospolok
milé pozdravenia.

L'udo Ondrejov

ROZPRÁVKY Z HÔR

Medved'

spod Pavelcova

Toto Cigánov trochu poľakalo. Nazdávali sa, že Matej chce na nich skočiť, preto všetci, kolko boli, schytli nobá na plecia a zmizli. Starí sa vtiahli do kolíb a deti sa rozpríchli kade-tade po poli. Ale Matejova nová gázdiná sa iba smiala a vykrikovala, že Matej nikomu neublíží, že iba žartuje. Potom vošla s ním do jednej z kolíb. Nebolo tam nikoho a ničoho iba zadymené štyri steny, v kúte niekoľko hrncov, v druhom hŕba handár a naprostriedku koliby vyhasnuté ohniško.

Uviazala medveda na mocný hák, ktorý trčal zo steny, pohládkala ho, prihovárala sa mu a hned začala rozkladať oheň, aby navarila niečo pod zrubu pre seba i pre Mateja.

Nasledujúceho dňa sa pohli svetom. Cigánka kúpila v meste malý bubon a potom vandrovala s Matejom z dediny do dediny. Chodili z dvora do dvora, Matej tancoval a Cigánka, klopakajúc na bubne do taktu, takto spievala:

Tancuj, tancuj, vykrúcaj,
len mi piecku nezrúcaj!
Dobra piecka na zimu, na zimu
nemá každý perinu!

A ona vám doma nijakej piecky nemala!...

Ak sa stalo, že Matej nemal vôľe do skoku, nahnevala sa a pretiahla ho palicou, kde zachytila. Vtedy Matej dlho nerozmýšľal a pustil sa do skoku.

Z domov vybehávali s veľkým štekotom nastrášení psi, deti, ba i chlapci, smiali sa Matejovmu tancom a dávali jeho majitelke po šestáku. Dobri ľudia dali Matejovi i zajest a on veru nepohľadal, lebo pri takomto putovaní bol viac hladný ako nadený.

Ale čo sa stalo! Po dlhých potulkách zavítala Cigánka s Matejom do dediny rubačov. Peňazí mala už plný mesiac: dva razy tolko, ako za Mateja bola zaplatila, a nebolo jej treba ešte i sem sa vláčiť. No čím viac sa jej šestáky zhŕnali, tým väčšimi si ich žiadala, a to sa jej vypomstilo.

Chodiac z domu do domu, zašla i do Strmeňovieho dvora. Ukonaný Matej si ani nevšimol, že je v tom dvore, kde sa kedysi povaloval, len nijako sa mu do tanca nechcelo. A práve vtedy, keď ho Cigánka okádila palicou, spoza kuríkov vykukol Taro, zaiskril očami a ušami zastrihal. Bezpochyby poznal svoju priateľa, lebo pribehol k nemu niekoľkými skokmi, radostne zaštekal, priateľsky sa oň pootieral a ľahol si na zem povedla neho.

Matej sa len díval naň, poobzeral sa po dvore, potom zamumlal, otrel o Taro svoju labu a stúlil sa vedľa neho. Tak dva starí priatelia, opretí hlava o hlavu, túlieli sa k sebe, kukali z boka na seba, radostne skučali a zabudli na všetko, čo je okolo nich.

Udinená Cigánka len trhla reťazou, na ktorej bol Matej uviazaný, a svojou dlhou palicou ovalila ho po hlave. A vtedy sa Matej prvý raz na ňu nahneval. Postavil sa na zadné nohy a ovalil Cigánku labou. Odletela ani mucha. A ešte to nebolo dosť, lebo i Taro sa nahneval, skočil na ňou, roztrhol jej sukňu a vynhal ju na cestu..

Matej, akoby ho neznáma sila bola schytala do zajatia, poobzeral sa, obrátil sa k vysočiným vrchom, ktoré dookola vyčkávali, a pomaly, z nohy na nohu, kráčal a kráčal, vom z dvora, z dediny, preč, rovno k horám. A Taro, zasa usmiaty a veselý, poskakoval vedľa neho, kyvkal chvostom a radostne vrčal. Ked došli k prvým jedliam, ktoré stáli akoby na stráži na pokraji hory, zachytila sa Matejova reťaz na mocnom, okyptenom konári stromu. To akoby ho tie strážne stromy na pokraji hory boli náročky zachytili za reťaz a poslepili mu:

„Nesmies medzi nás so znakom otroctva! Lebo náš svet je svetom slobody a len slobodný tvor sa doň uchýliť môže...“

Trhol Matej reťazou — akoby bol porozumel tajnej reči strážnych stromov — a tam ostala reťaz i s obojkom, záchytená na strome.

Pokročil, zašiel, pohľila ho hústina.

A Taro čože si mal počať? Chvíľu postál bezradný a pomaly, obzerajúc sa k hustej hore, vracať sa po vlastných stopach domov.

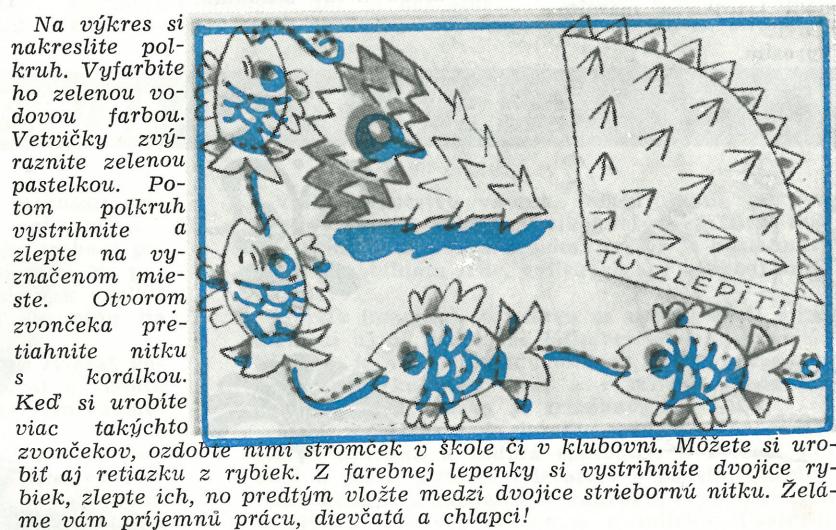
Po rokoch vrátili sa chlapci z vojny domov. Ale kolko sa vrátili: zo štyridsiatich rubačov piati prišli zdraví a štyria dokaličení. Ostatní rubači ostali tam, v dalekom svete, a nikdy viac sa nevrátili...

Mišo Strmeň prišiel zdravý, iba trochu prihrbený a ostarený. Na dvore privítal ho Taro nepriateľským štekotom. Dlho sa musel Mišo s ním dohovárať, kým sa Taro späťmal, že človek vo vyšedenivých a ošúchaných vojenských handrách je jeho gaza. Ale o krátky čas sa zdalo, akoby z Harmanskej doliny nikto nechýbal; zasa prechádzali ľuďmi rubači v krpečoch a halenách, chystali sa do hôr ako predtým. To už boli dorastení synovia tých rubačov, čo sa z vojny nevrátili.

Po dedine sa rozprávalo, že kedysi ta bola prisťažená Cigánka s medveďom, ktorý jej ušiel. Rozprávalo sa, že to bol ten istý medved, ktorého bol Strmeň ako mláďa z hory priniesol. A teraz vraj v jeseni skapala jedna ovca na paši, vlni vraj velká jalovica, a nikto nevie, kde sa podeli...

DOKONČENIE V BUDÚCOM ČÍSLE

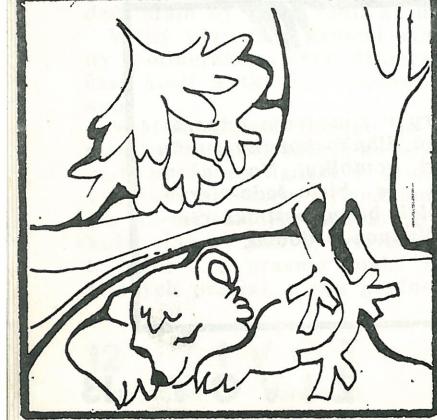
UROBTE SI OZDÖBKÝ NA VIANOČNÝ STROMČEK

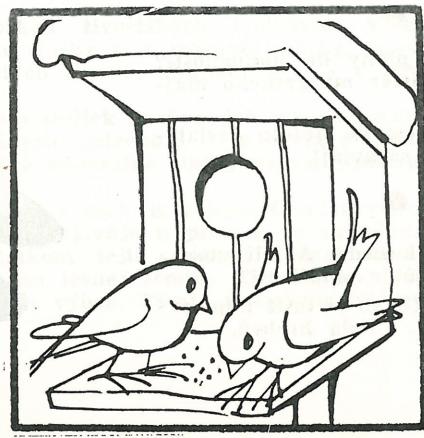
Na výkres si nakreslite polkruh. Vyfarbte ho zelenou vodovou farbou. Vetyčky zvýraznite zelenou pastelkou. Potom polkruh vystrihnite a zlepťte na vyznačenom mieste. Otvorom zvončeka pretiahnite nitku s korálkou. Keď si urobíte viac takýchto zvončekov, ozdobte nimi stromček v škole či v klubovni. Môžete si urobiť aj reťaz z rybiek. Z farebnej lepenky si vystrihnite dvojice rybiek, zlepťte ich, no predtým vložte medzi dvojice striebornú nitku. Želáme vám príjemnú prácu, dievčatá a chlapci!

k správne poskladáš pyramidu, na toj sú písmenky, dozvieš sa, kto ti elá šťastné a veselé Vianoce!

BRÁZKY SI PEKNE
AMI MAĽUJEME
ASTELKAMI

Vyfarbené obrázky pošlite do redakcie. Najlepšie odmenime knihami. Napíšte nám tiež o tom, ako dokrmujete vtáky a zvieratá v zimnom období. Vaše príspevky budeme uverejňovať.

Z
CZ
SPO
KUL
00-3
ul. F
Tel.

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■

PRAWNIK

Dostajemy sporo listów, w których nasi czytelnicy proszą o informacje jak załatwić różne sprawy w urzędach. Odpowiadamy na kilka pytań związanych z tym tematem.

KIEDY ORGAN ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ ZOBOWIAZANY JEST DO WYDANIA NAM OKREŚLONEGO ZAŚWIADCZENIA? Zaświadczenie wydaje się wtedy, kiedy trzeba urzędowo stwierdzić określone fakty lub stan prawnego, bo wymaga tego przepis prawa lub też interes petenta. Zaświadczenie powinno być wydane szybko, nie później jednak niż w ciągu 14 dni. Nie musimy wobec organu administracji państwowi udowadniać tych faktów

(lub stanu prawnego), które są znane temu organowi lub, które może on ustalić na podstawie posiadanego danych, lub przedstawionego przez zainteresowanego dokumentów. Jeżeli urząd odmówi wydania żądanego zaświadczenia, musi to uczyć się w drodze postanowienia, a zainteresowanemu służy zażalenie, czyli może się odwołać od takiej decyzji.

W JAKIM TERMINIE ORGANY ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ OBOWIĄZANE SĄ ZAŁATWIAC SPRAWY OBYWAТЕLI? Jeżeli załatwienie sprawy wymaga postępowania wyjaśniającego, to powinno ono nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca. W sprawach skomplikowanych w ciągu dwóch miesięcy od wszczęcia postępowania. W postępowaniu odwoławczym obowiązuje termin miesięczny od dnia otrzymania

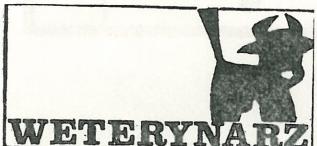
odwołania. Ale wszystkie inne sprawy, nie wymagające wyjaśnień, a więc takie, kiedy dowody przedstawia zainteresowany, lub fakty czy dowody znane są z urzędu, organ administracji państowej winien załatwić zgodnie z generalną zasadą, czyli bez zbytniej zwłoki.

CZY MUSIMY OSOBIŚCIE BRAC UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM? Strona, czyli każdy kogo takie postępowanie dotyczy, może działać poprzez pełnomocnika, za wyjątkiem kiedy prowadzone czynności wymagają jej osobistego udziału. Pełnomocnikiem może być każda osoba fizyczna (a więc nie tylko adwokat) posiadająca zdolność do czynności prawnych. Pełnomocnictwa udziela się na piśmie lub zgłasza do protokołu. W sprawach mniejszej wagi organ administracji państ-

wowej nie powinien żądać pełnomocnictwa, tym bardziej, kiedy stronę reprezentuje ktoś z najbliższej rodziny.

CZY MAMY PRAWO ZNAĆ TREŚĆ DOKUMENTÓW, JEŻELI W NASZEJ SPRAWIE TOCZY SIĘ OKREŚLONE POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE? Jeżeli takie akta nie są objęte ochroną tajemnicy państowej lub wyłączone od wglądu ze względu na ważny interes państowy, to mamy prawo wglądu do wszystkich dokumentów w tocącym się postępowaniu. Mamy też prawo sporządzania z nich odpisów i notatek oraz możemy żądać ich ujawnienia. Słownem organ administracji państowej jest zobowiązany do zapewnienia obywatelewi czynnego udziału w tocącym się postępowaniu i w każdym jego stadium.

M.B.

DROBNOUSTROJE W PRZEWOZIE POKARMOWYM KRÓW

W przewozie pokarmowym przejuwaczy znajdują się zawsze duże ilości pierwotniaków i bakterii. Odgrywają one zasadniczą rolę w żywieniu krów, rozpuszczając bowiem za pomocą wydzielanych przez siebie kwasów i enzymów — błonnik oraz rozkładając włóknik, umożliwiając trawienie i przyswajanie składników pokarmowych zawartych w pożywieniu roślinnym. W przewozie pokarmowym, gdzie braku-

je lub jest bardzo mało tlenu, rozwijają się głównie bakterie nie potrzebujące tlenu do życia. Część drobnoustrojów żyje w przewodzie pokarmowym stale, inne dostają się do niego ze spożywaną paszą lub wodą. Są to bakterie albo nieszkodliwe dla organizmu, albo też chorobotwórcze.

A więc drobnoustroje są głównym czynnikiem powodującym rozkład treści pokarmowej przedziałków, do których nie są wydzielane soki trawienne. Aby dokonać takiej reakcji w kilkudziesięciokilogramowej treści pokarmowej przedziałków, potrzebna jest duża ilość drobnoustrojów. Toteż w 1 cm³ treści pokarmowej znajdują się dziesiątki milionów

bakterii i pierwotniaków. Ilość ich jest zmienia w zależności od konstytucji zwierzęcia, rodzaju pokarmu oraz czasu, jaki upłynął od chwili pobrania pokarmu przez zwierzę. Zmienia się również ilość pierwotniaków w stosunku do bakterii, gdyż pierwotniaki pożerają bakterie. Bakterie bytujące w przewodzie pokarmowym chronią organizm przed różnymi drobnoustrojami chorobotwórczymi przedostającymi się do przewodu pokarmowego. W wypadku zmniejszenia się ilości bakterii, a tym samym ilości wydzielanych przez nie kwasów zmienia się odczyn treści żołądka, co powoduje zaburzenia w trawieniu i powoduje jałowość zwierzęcia. Pozbawienie krowy

odpowiedniej ilości paszy włóknistej (siano, słoma) powoduje zachwianie równowagi biologicznej w zwierzu i zmniejsza odporność na różne choroby. Dalszą czynnością drobnoustroju zwierza, pozytywną dla organizmu, jest zdolność tworzenia z prostych związków chemicznych różnych witamin.

Podstawowym więc warunkiem utrzymania równowagi biologicznej w czynności przewodu pokarmowego jest stałe zadawanie paszy włóknistej, a w lecie zielonki. Przy zadawaniu paszy soczystej wskazane jest dodawanie nieco siana lub słomy jałowej, co sprzyja rozwojowi bakterii.

H. MĄCZKA

KAPOR V ASPIKU

Rozpočet: 600 g kapra alebo sumca, 100 g koreńowej zeleniny, ocoł, sól, korenina, voda.

Očistenú, vypitvanú rybu alebo pokrájame na niekoľko častí, alebo, ak je menšia, vložíme v celku do vriacej vody, v ktorej sa varí očistená, pokrájaná koreňová zelenina a do ktorej sme pridali koreninu, ocoł, a sól. Rybu varíme 8–10 minút (podľa vekosti). Po uvarení, ju vyberieme a necháme vychladnúť. Vychladnutú rybu poukladáme na misu, ozdobíme kolieskom vajcia uvareného na tvrdzo, kolieskami citróna, zeleným petržlenom, uvarenou mrkvou, zalejeme vlažným

aspikom a necháme stuhnutú.

PRÍPRAVA ASPIKU — HUSPENINY

Na liter aspiku potrebujeme asi 1 kg bravčových nožičiek a kožiek a 150 g miešanej koreňovej zeleniny.

Očistené, umyté bravčové nožičky a kožky dáme do osolenej studenej vody a pomaly uvádzame do varu. Pri varení pridáme očistenú koreňovú zeleninu, sól, umytú cibulu so šupkou a koreninu. Variť sa má asi tri hodiny. Uvarený aspik zavádzame do tuku a precedime cez čistú utierku. Keď je kalný, pridáme rozšľahaný bielok, dobre ho v nôm rozmiestame a necháme na miernom ohni

zrazit. Potom ho znova precedime. Môžeme ho príbať napríklad na cerveño odvarom z evikly.

ORIEŠKOVÉ KOLIESKA

Rozpočet: 300 g hladkej múky, 250 g margarínu, 120 g práškového cukru, 120 g orieškov, 1/4 balička prášku do pečiva, 1 žltok.

Do múky pridáme margarín, cukor, mleté oriešky alebo orechy, prášok do pečiva, žltok a všetko spracujeme na cesto, ktoré vyvalíme na hrúbku 1 cm. Formičkou vykrajujeme kolieska, ktoré dáme na suchý plech a pečieme v stredne teplej rúre. Upečené spojujeme po dve lekvárom. Kolieska môžeme poliať čokoládovou polevou.

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNÝMI ĽAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSŤAMI, KTORE VÁS ROZCUEUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU:

REDAKCIJA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH CASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jablonka), František Bednarek (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galus (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikolów) Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wiejska), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luściński (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídla Mundilová (Kuców), Ignáč Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Šternogá (Warszawa), Ružena Urbánová (Gesiniec), Valérie Wojnarowská (Warszawa), Andrej Vaksmansky (Tribš), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valérie Wojnarowská; tłumaczenia na język słowecki — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słoweckiego — Ján Šternogá; red. tech. Mieczysław Pożarski; red. graf. Krystyna Iwanicka.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES ZG TKCis; 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92. Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędowe pocztowe i doręczycielskie w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego i cały rok następny, do 10 marca na II kwartał roku bieżącego, do 10 czerwca na III kwartał i II półrocze roku bieżącego, do 10 września na IV kwartał roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartałnie 6 zł, półrocze 12, rocznie 24 zł. Jednostki gospodarki usługowej, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju zakłady pracy zamawiają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch”. W miejscowościach zaś, w których nie ma prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50%, dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zleceniodawców instytucji i zakładów pracy.

Oddano do składy 6.XI.1980 r. Numer podpisano do druku 15.XII.1980 r. Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1178. O-62. Nr indeksu ISSN 0514-0188.

PSYCHO-ZÁBAVA

JMÉNO VĚŠTÍ

DANUŠE — zpravidla malá, štíhlá, někdy přímo droboučká, světlá blondýnka, malokdy tmavší, chlapec postavy, jemných tvarů. V tom pravděpodobně tkví její neopakovatelný půvab a kouzlo. Oči má šedé nebo modré, plné dobrosti, důvěřivosti a údivu. V základní a střední škole úspěšně hrává úlohy chlapců ve školních představeních. Je laskavá. Své city však nikdy neukazuje spontánně, je vždy opanovaná, vystupuje sice rozhodně, ale něžně a jemnootně. Učí se dobře a snadno, jejen průměrně schopná a nikterak nevyniká, vždy však umí tolík, že si poradí a ještě pomůže jiným. Větší zálibu i nadání má k humanitním než exaktním předmětům. Lze říci, že Danuše je chodící dobra, ochota a přejícnost. Opatrovnice dětí, ptáků, rostlin. Citovou hloubku ukryvá pod zdánlivou maskou povrchnosti a větroplaštví. Obvykle pochází z vícečlenné rodiny. Jak jsme již uvedli, je útlá, tělesně slabá, často nemocná (tuberkulóza, srdeční nemoci). Provdá se za dobrého člověka často rozvedeného a žije svým vlastním, skromným a malým štěstím, které postupně buduje a vásivně chrání. Její tchán bývá dobrým, vzácným člověkem, tchyně je však apodiktická a přísná. Dana mívala většinou jen jedno dítě (vzácně dvě), které rodí s komplikacemi. Nedozívá se vysokého věku. Za celý život víc lidem dává, než od nich přijímá...

TADMIR

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADÁ ŽA PRESDUDOK NAŠICH BABIČIEK. OSTATNE, VEĽ JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KEĎ SA VĀM SNIVA:

KOŠELA — môže to znamenať veľmi rôzne veci podľa toho, ako sa vám snívala. Keď ste vo sне košelu obliekali a to tak pánsku, ako aj dámsku — to znamená, že sa zachránite pred niečím neprijemným, čo vás čakalo. Týka sa to tak súkromného života, ako aj práceviska. Keď ste si košelu zobliekali, malo by to znamenať, že ste doposiaľ podceňovali blízku osobu, ktorej hodnotu si teraz a to v najbližšom čase uvedomíte. Môže sa vám taktiež snívať potrhaná košela, podľa všetkých starých snárov to znamená, že sa dočkáte sklamania a to v súkromnom živote. Sili ste vo sne novú košelu? Vraj to znamená, že môžete očakávať štasticie v láske. Je to dobrý sen najmä pre mladých, ktorí sa skôr pohádali a teraz sa môžu pomeriť. Zasa keď sa vám snívalo, že ste prali košele — mali by ste mať zaistené štasticie v domácnosti, keďže ste si mali zapamätať, či ste prali v čistej vode. Totiž keď voda na pranie bola veľmi špinavá, malo by to znamenať onemocnenie niekoho z najbližszej rodiny. Keď ste vo sne videli, malo oblečenú alebo snád držali v rukách špinavú košelu, musíte si dať pozor na svoju česť. Vraj to znamená, že vás niekto obovára.

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN
1 C NOVÝ ROK	1 N HYNEK	1 N ALBIN
2 P Blahorád	2 P Hromnice	2 S Adéla
3 S Radmila	3 U Blažej	3 Č Bronislav
4 N BLAHOSLAVA	4 S Jarmila	4 P Jindřiška
5 P Edvard	5 Č Adéla	5 S Boris
6 U Tří králové	6 P Dorota	6 C Kazimir
7 S Vilma	7 S Richard	7 P Bedřich
8 Č Čestmír	8 N MILADA	8 N MEZINÁR.
9 P Vladan	9 P Apolena	9 DEN ŽEN
10 S Jiříslav	10 U Mojmír	10 P František
11 N BOHDANA	11 S Božena	11 U Viktorie
12 P Pravoslav	12 C Slavěna	12 C Anděla
(Den babíček)	13 P Kateřina	12 P Bohdan
14 S Radovan	14 S Valentýn	13 P Růžena
15 Č Blahomír	15 S Simeon	13 S Drahošlava
16 P Vladimír	16 P Julian	14 P Libuse
17 S Dráhoslav	17 U Lukáš	15 S Olga
18 N VLADISLAV	18 S Simeon	16 S Zuzana
19 P Doubrovka	19 Č Miloslav	17 S Klára
20 U Ctislav	20 P Oldřich	18 C Alena
(Den babíček)	21 S Lenka	19 P Silva
21 S Běla	22 N PETR	14 P Radka
22 Č Slavomír	23 P Svatopluk	15 S Jolana
23 P Zdeněk	24 U Mařej	16 S Ludmila
24 S Milena	25 S Viktor	17 C Naděžda
25 N MILOŠ	26 Č Rožtěch	18 P Kryštof
26 P Pavlána	27 P Alexandr	19 S Zita
27 U Přibyslav	28 S Lumír	20 C Bernard
28 S Karel	29 N TATANA	21 P Jolana
29 Č Zdislav	30 P Marta	22 S Bohuslav
30 P Marta	31 U Kvído	23 P Matouš
31 S Spytlinské		24 U Mořic

Kresba M. Fischerová-Kvěchová.

KALENDÁŘ ŽIVOTA

ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ
1 S Jaroslava	1 S Oskar	1 U Samuel
2 Č Marie	2 N GUSTAV	2 S Adéla
3 P Radomír	3 P Miluše	3 Č Bronislav
4 S Prokop	4 U Dominik	4 P Jindřiška
5 N CYRIL	5 S Milivoj	5 S Boris
A METODEJ	6 C Oldřiška	6 N BOLESLAV
6 P Mistr Jan Hus	7 P Lada	7 P Regina
7 U Bohuslava	8 S Soběslav	8 U Marie
8 S Nora	9 N ROMAN	9 S Daniela
9 Č Drahoslava	10 P Vavřinec	10 Č Irma
10 P Libuse	11 U Zuzana	11 P Emilian
11 S Olga	12 S Klára	12 S Marie
12 N BOŘEK	13 C Alena	13 N LIBOR
13 P Markéta	14 P Sylva	14 P Radka
14 U Karolína	15 S Hana	15 U Jolana
15 S Jindřich	16 S Ludmila	16 S Ludmila
16 Č Luboš	17 U Helena	17 C Naděžda
17 P Bohdan	18 U Helena	18 P Kryštof
18 S Drahošlava	19 S Ludvík	19 S Zita
19 N ČENEK	20 C Bernard	20 N OLEG
20 P Čestlav	21 P Jolana	21 P Matouš
(Den babíček)	22 S Bohuslav	22 S Matouš
21 S Lenka	23 N LUBOMÍRA	23 S Berta
22 N PETR	24 P Bartolomej	24 Č Jaromír
23 P Svatopluk	25 U Radim	25 P Zlataře
24 S Milena	26 S Lucáš	26 S Justyna
25 N MILOŠ	27 Č Otakar	27 N KOSMA
26 P Pavlána	28 P Váročný	28 P Václav
27 U Přibyslav	29 S Výroční SNP,	29 U Michael
28 S Karel	st. sv. SSSR	30 S Jeroným
29 Č Zdislav	30 N RUŽENA	31 P Ignác
30 P Marta		
31 S Spytlinské		

ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 Č Igor	1 N VŠECH SVATÝCH	1 U Lev
2 P Galina	2 P Památká zasnulých	2 S Blanka
3 S Bohumil	3 U Hubert	3 Č František
4 N FRANTIŠEK	4 S Karel	4 P Barbora
5 P MIROSLAVA	5 Č Emerich	5 S Jitka
6 S Jan	6 P Eliška	6 N MIKULÁŠ
7 Č Ludmila	7 S Sergej	7 P Ambrož
8 P Stanislav	8 Č Věra	8 U Květoslava
9 S Den vítězství, st. sv. ČSSR	9 P Diviš	9 S Vratislav
10 P Radomír	10 S Záboj	10 Č Julie
11 S Filip	11 N JAN ŽIZKA	11 P Dana
12 N JULIJUS	12 P Marcel	12 S Simona
13 P Aleš	13 U Renáta	13 N LUCIE
14 Č Vincenc	14 S Krasoslav	14 P Lýdie
15 S Anastázie	15 C Terzie	15 U Zdeněk
16 Č Iréna	16 P Havel	16 S Albína
17 P Rudolf	17 S Hědvika	17 Č Daniel
18 S Valerie	18 N LUKEŠ	18 P Miroslav
19 N NEDELE	18 P Natáša	19 S Urban
VELIKONOČNÍ	19 U Ivo	19 S Romana
PONDĚLÍ	20 S Renárd	20 N DAGMAR
VELIKONOČNÍ	21 Č Viktor	21 P Tomáš
	22 P Helena	22 U Šimon
	23 S Vladimír	23 S Vlasta
	24 N JAN	24 Č Adam a Eva
	25 P Dobroslava	25 P 1. SV. VÁNOČNÍ
	26 S Marek	26 S 2. SV. VÁNOČNÍ
26 N OTTO	27 S Valdemar	27 N JAN
	28 Č Vilém	28 P Bohumila
	29 P Magdalena	29 U Judita
	30 S Ferdinand	30 S David
	31 N KAMILA	31 Č Silvestr